

Josef K. Šlejhar

KUŘE MELANCHOLIK

*Osudy nás všech jsou
jednotny. A my všichni
jsme: lidé i nemá tvář
i mrtvá hmota...*

Za časného jitra vyšlo z velkého kamenného domu při silnici košilaté děcko a posadilo se na bobek na můstku přes příkop mezi silnicí a stavením položeném.

Vyšedši ze stavení, nezastavilo se, neotálelo nějak, aby teprv pak snad tam usedlo, jako by to činilo mimovolně; nýbrž vyšedši ze stavení, šlo zrovna a nikam se neohlédajíc na ten můstek, jako by si bylo vědomo, co chce, a plán k tomu mělo dřív již hotový.

Posadilo se zvolna, zamyšleně. Ručinky kypící růžovým masem nechalo volně viseti dolů, takže obrácenýma dlaněma lehce se dotýkaly zvlhlé země. Celé ostatní tělíčko kryla sněhobílá košilka. Jen hlava dítěte, z krajkovanáho límečku vynikajíc, vypadala v něm jako čerstvě utržené jablko na ozdobném talířku.

Zadávalo se děcko před sebe jasně modrýma očkama, plnýma ještě snivosti od nedávného spaní: ale nezadávalo se na určitý předmět, kupříkladu na rozvitou střechu vedle v zahradě, mimoděk každý pohled přivábující, nebo i na kvíčící housata, za moudrou husou právě přes silnici se beroucí, nebo na starého kocoura, poťouchle své žluté j zřítelnice na to hejno šířícího; nikoliv, to dítě zadávalo se do neurčita v daleký prostor, neboť uvažovalo.

Za tou příčinou bylo vlastně vyšlo ven, jakousi vnitřní potřebou puzeno.

Mělo si v hlavě srovnati dvě novosti. Totiž co je to, že dnes jeho maminka, táž, co ještě včera tiskla je dlouho a neustupně k svým prsoum a přitom líbala je rtoma (dítěti připadaly nezvykle zmodralé a zvadlé) tak neunavně, tak horečně, až mu to již bylo skoro nepříjemné; táž, co udělala mu na čelo křížek a nato, popadnuvši oběma rukama s vyniklými lokty a prsty strašně dlouhými jeho hlavu, zahleděla se mu do očí tak podivně a nezvykle, jaksi divě a hltavě, že ono mimoděk ohlédlo se jinam (zajišťujíc se tak bezpochyby pro případ, kdyby mělo vzejít z toho pohledu něco jemu nějakým způsobem hroživého); táž, jež padla pak zpátky do peřin se ztlumeným štkáním, co rovněž se mu nelíbilo, jako nelíbilo se mu vůbec všechno její počínání v posledním čase, co nechodila, co jen ležela, pořád naříkala a těžce vzdychala a co k nim chodil ten přísný pán v šedých vousech s brejlemi s holí a s psem; – co tedy je to, že dnes jeho maminka našla se ráno na posteli s rozevřenými rty, s vytřeštěnýma očima, žlutá v obličeji jako vosk (jakým onedávna potírala nitě, když spravovala jeho kalhotky) a studená jako led, co jí ještě včera přikládali na život. Řekli mu ovšem: hle, umřela ti maminka, ale ono pranic tomu nerozumělo; opětovalo si sic pomalu a pozorně, jako by záleželo na správném vyřikání: umřela mně maminka, ale v čem by to záleželo ještě jinak, mimo ty příznaky ráno na ní shledané, to pořád nechápalo. Bylo mu ale při všem divno, že děvečky, zvláště stará Katla (ta pochovala vždycky i tehdáž, když to již všichni ostatní odepřeli), tolik plakaly, poklekaly jako blázni k loži jeho maminky a ruce jí o přetrž líbaly. (Ty ruce, když byly puštěny; zaklátily se několikrát podle postele a pak nehybně uvisly jako závaží.) Bůh ví, co se to dalo – To bylo to jedno, o čem děcko na můstku mělo co přemítati...

Ale skoro ještě podivnější a jistě zábavnější než celá ta událost s maminkou zdály se mu věci s chocholou slepicí, co na sklepe v proutěném košíku, v šeru a v samotě, seděla již po několik neděl jako zařezaná, hledíc moudře a rozšafně před sebe a jen očima pomrkujíc, když se někdo přiblížil. Jak byla by jindy s rámusem utekla!

Říkali, to že sedí na vejcích. A mnohdy děcko ze zvědavosti, když přemohlo strach, si také pod ni sáhlo po příkladu staré Katly, když ohledávala vejce. Nuže, ta slepice chocholačka dnes, to samé ráno, co se stal ten případ s maminkou, vyhrnula se z košíku ze sklepa s hejnem žluťoučkých, drobounkých kuřátek. A dělala přitom takový rámus, tak divě si počínala, že to bylo slyšeti po celém stavení; a na každého byla by hned vzlétla. Hned na první ráz vrhla se na ohromného domácího hafana, jenž ke kuřátkům po dobrácku jal se čuchati, takže schlípiv ohon utekl až za stodolu. Co je to tedy, že včera to byla ještě vejce, jak samo mělo příležitost se přesvědčiti, sahajíc pod slepici, a dnes je z toho těchto třináct ptáčků, co již sami běhají, sami klovají a típají tak milounce. Nepamatujíc se, že by se něco podobného u nich kdy přihodilo, tím více žaslo nad tím děcko. Teď jsou právě kdesi' na zahradě, jest je slyšeti až sem na můstek... Teda k nim tam šveholícím, z nastalého právě života se radujícím kuřátkům a k té tam mrtvé, němé, z života vystouplé mamince zalétala mysl dětská, když sedělo na můstku s očima upřenýma kamsi v dálavu... A brzo se dítě zabývalo výhradně jen kuřátky, počítajíc je v duchu a skrytě jimi se potěšujíc –, brzo zas výhradně jen maminkou, probírajíc znova jednotlivé příznaky, jež zpozorovalo a jež tvořily to, o čem lidé řekli: umřela...

Bylo jarní jitro. A slunce, plné ranní svěžesti, rozráženo střemchou v mžící poprach liliové, ještě nezežloutlé záře, osvětlo-

valo dětskou dumanou hlavinku, tu tvář ne sic krásnou, ale význačnou dětskou vroucností, ta očinka modrá v záhyby své duše se proucí, ty vlásky, bledé, přikudrnatělé –, všemu tomu dodávajíc jasu a jemné svěžesti. Sešinuji se i na košilku, která jaksí bíle zaplála, vybíhala skvělá ranní zář daleko přes silnici. Ustavila se tu v oslnivá ohniska na kalužích, zbylých od posledního deště –, a nad kalužemi pokuřovala řídká neustálená pára. Zevšad řinul se zpěv sedmihláska, jaksí neodlučný, spjatý s jarním jitem.

Najednou zvuk jiný – rokotivý hlas zvonku, tak jasný, jako by byl přílehavou a pouze jinak zpodobenou součástí dnešního jitra, jež nějak nutně ale doplňoval, vyzněl z malé vížky kostela. Byl to umíráček; avšak zněl tak mile a radostně, že se tomu děcko neobyčejně zaradovalo. Zaujaly je ty třpytné zvuky, zatlaskalo ručinkama i vzhůru jako se povyskakovati, hlavinkou na strany kývati; tvářinky jeho zarděly se přitom jako květ polního máku a košilka shrnula se mu nad kolínka. A zapomnělo v tu chvíli docela na mrtvou maminku i na živá kuřátka. Zvuky umíráčku zněly dlouho; ve dvou přestávkách, na důkaz, že to umřel někdo z majetných. Když náhle, přerývaně zatřepetavše, zmlkly, bylo hned smutněji; zachybělo něco, nač právě si smysly uvykly. – Domodlivši se s umíráčkem, přibelhala se ze silnice k dítěti nějaká stařenka. „Nebožátko,“ pravila, „sám Pánbůh si tě vem do ochrany, až ti přijde jiná.“ Odhrnují si pak z usazených očí bílou vtíravou kadeř a kašlajíc zle, belhala se dál.

Leč děcko jí neporozuměvši pokrčilo jen nevrle ramínky, jako činíváme při všem, čemu nerozumíme. Zatím jitra, stávajíc se dnem, ztrácelo cosi ze své svěžesti. Slunce vystouplo značně nad střemchu a v celý kraj zalehlo zežloutlými, palčivými paprsky. Pominula dosavadní lepá, světelná hra a jed-

notvárná teplá bělost všechno objala. Rosa, již před chvilkou všechno bylo oslněno, slila se v jednotlivé velké krůpěje, a ty jakkoliv svítily, nebyly již tak pěkné, čerstvé a něžné, jako když prve byly rozestřeny v ten šedavý mživý nátěr. Sedmihlásek již také nezpíval; jako by zvuky umíráčku dřív překonán, teď se rozmrzel. A vůbec všecko nabývalo rázu zcela všedního, psi začali se na silnici práti, začali jezdit břichatí valaši s fůrami hnoje a baráčnice naproti začala rozvěšovatí prádlo po plotě, s kýmsi do síně se vadíc.

Děcko raději vrátilo se do domu. Chtělo se mu změny. Pak také ještě nesnídalo, zachtělo se mu tudíž kávy s nadrobeným rohlíkem. Neb přece nebude se nikdo domýšleti, že takové případy jako dnešní mohly by býti nějakou pohnutkou, aby ono nemělo míti kávy s nadrobeným rohlíkem.

Katla mu dala kávy, sama rohlík nadrobila. A co jedlo... zvolna, občasně, s celou zaujatostí a s vážným vzezřením, ona pořád na ně smutně pohlížela, slzy majíc v očích. Pak odešla do vedlejšího pokoje, kdež ležela nebožka a odkud vycházel ruch lidí něčím zaměstnaných.

Děcko zatím s velkou chutí dojedlo svou snídani. A bylo dnes vůbec něčemu rádo. Všechno kolem mělo totiž nějaký zcela jiný ráz než druhy, ne ten obyčejný: s topením, smežčením, prádlem, vařením, chystáním pro dobytek – nýbrž ráz vzrušený a slavnostní, přičemž cítilo se děcko mnohem volnějším a samostatnějším: mělo to ten ráz, kdy tušíme, že se připravuje něco neobyčejného, a jsme plni očekávání...

Potom jakési usnění přimykalo se na smysly dítěte, sedícího v koutku na stoličce s prázdným hrnččkem pořád v ruce. Odměřené kroky vedle, jednotvárný šum, pak vlastní sykot přivedly je ku klímání. Ruch vedle zdál se zvolna zanikati, něco jiného začalo se sbíratí v dětské mysli... A byla to najednou

jakási kuřátka s durdící se kvočnou a také k tomu přišla maminka, dosud se tak tvářící, jak ji ráno zhlédlo, jenže teď byla živá, něco mu povídala a hladila mu vlásky – nic však divného na tom nebylo. A teď se ke všemu připojily červeně pruhované punčošky a botičky s mosaznými špičkami, jež mělo poprvé na poslední neděli, jenže tehdy šly mu dobře a teď byly mu malé, a nijak nemohlo se do nich vpravit. A ještě jejich pes (ale jako jiný) náhle se tu vzal, jako by se stropu slétl, zatav mu jeho punčošky a botičky očuchávati, i marno bylo všechno odtahování nohou, odehnávání psa, drže a neodbytně čuchal pořád, až se děcko začalo durditi. A hned to durdění pominulo, protože místo botiček a punčoch byla to vlastně nějak ona stařenka, co mu na silnici něco povídala, a povídala nyní pořád něco dále a ono nemohlo se od jejích slov nijak odvrátiti, ačkoliv vlastně smyslu ani nepostihlo, slyšíc jen nějaký temný smutný hlas, neboť mezitím vlastně stařenka se zase ztratila a jen ten hlas po ní zbyl. Ostatně byla to přec jen nějaká ženská, jenže již ne ta pokorná stařenka, nýbrž ženská zcela jiná, jakou ještě nikdy nezhlédlo, šeredná, zle rozvzteklaná, a právě s ním se vadila. Zněla mu její vadivá slova do dušinky tak zaléhavě, že se jich ani zbaviti nemohlo, duněla mu nepřetržitě, ba začalo mu připadati, že se to již děje tak dlouho a býti to tak musí, baže jest to něco, čeho víc vůbec zbaviti se nebude moci... ano konečně jalo se jím to sápati a přitom jako by to pořád dveřmi přicházelo i odcházelo a dveřmi práskalo. Bylo děcku velmi nevolno a strach je jím; raději půjde k své mamince, jež mu teď připadala zcela jako dřív, kdy je líbávala ve svém náručí a jemu zpívala; a jen mu to napadlo a již vloudilo se mu na rty slovo maminko (neb dětské pojmy vtělují se hned ve slova). – „Maminko,“ proneslo hlasitě, trhlo sebou a rozevřelo udiveně oči... Bylo všechno

zas jako dřív. Kuřata, maminka, pruhované punčochy, vadící se ženská byly tytam. Pouze jedno bylo jiné. Stál stranou u okna muž, jenž s patrnou zálibou prohlížel v pověšeném tam zrcátku svou snědou vousatou tvář a také na své zdravé, ačkoliv nečisté zuby s uspokojením se podíval, rozhrnuv si k tomu účelu palcem a ukazováčkem rty.

Při onom zvolání děcka pustil zrcátko a jeho ruka hned něčeho na okně se chopila, jako by to byl vlastní účel jeho prodávání zde. Zároveň ohlédl se zlostně za sebe, patrně nerad vyrušen.

Spatřiv v koutě probuzené dítě, jehož si byl dosud bezpochyby nepovšiml, položil na stůl to, co měl v ruce, odstoupil od okna a pádně zašel do vedlejšího pokoje. Zdálo se, že prve do kuchyně přišel jen proto, aby v zrcátku zhlédl svou podobu.

Byl to otec dítěte.

Jako prve při vzpomínce, byť ve snách, na maminku, vedralo se mu i nyní při spatření otce na rty slovo tatínku. Ale byl to zvuk zcela rozdílný. To maminko znělo oddaně, přivínujíc se s celou důvěrou, nyní byl to přízvuk spíše ustrašený, uleklý a nejistý. Neboť děcko se jaksi vůbec bálo svého otce...

Nalézalo se opět samo v kuchyni. Zvedle zněl pořád týž šum a šepot ženských hlasů. Mezi to jeho otec mluvil nahlas a zřetelně. Zcela se lišil ten zdravím kypící zaléhavý hlas od plačtivého šepotu ostatních. Děcku bylo i při tom hlasu nevolno, odjakživa se také toho hlasu bálo. Vytratilo se raději ven k zahradě na trávník.

Bylo tu tak pěkně. Do vln vzdýmala se mladá bujná tráva, leskla se a voněla, z kvetoucích třešni jako laškující motýlkové sletovaly korunky již odkvetlé, v slunečních paprscích vířil hmyz a hluchá pěnice sladce šveholila.

Děcko s rysem chmury v dušince schoulo se pod táhlý břeh. Nebylo samo. V těchto místech zrovna byla rozběhlá kuřata s kvočnou.

Kvočna pořád ještě neupokojená, vzrušená, jaksi nenavyklá svému mateřskému stavu, stála uprostřed nich s peřím načechraným, s křídly povzneslými, obežřela a pohotova k útoku proti čemukoliv, co by hrozilo její rodině. A povzlétla chvílemi, nohu protáhla, pronikavě zakdákala, snad z radosti a pýchy. V takových okamžicích slepičího vzrušení kuřátka vždy ulekána prudce od ní odbíhala a zdáli pak pokukovala po své roditelce. A teprv když se přesvědčila, že to není nic, vracela se k ní zpět. Byla to roztomilá kuřátka, plná naivnosti, hravosti a takové důvěry v jiskrných očkách, jako by jim patřil svět. Byla celý den stará a počínala si již jako velká zkušená. Věděla, k čemu je brouček, věděla, k čemu zrněčko. A jen hemžila a tetelila se pod zářhřevnými paprsky slunečními, jež v nich očividně vzbuzovaly sílu a jarost života. Vyhledávala, pak místa, kam nejučinněji zasahoval zdroj všeho života, natahovala krčky k té daleké zářné moci a blaženstvím očka přivírala. Bylo to poprvé, co boží slunce na ně vysvítilo – a jak se tu neradovati?

Děcko při pohledu na život žlutých těch tvorečků zapomnělo na svou tíseň. Úsměv, o němž nevědělo, přicházel mu na rty. Pýřily se tvářinky. Tílko sebou trhalo povznášeje se. Až náhle ručinkama zatleskalo, jejej! přitom zvolavši. Chtělo se pak natáhnouti na nejbližší kuřátko. Avšak hned tu byla kvočna a zrovna proti němu se drásala, že bylo opravdu nutno uskočiti před tím smělym výpadem. Se slzami radosti a strachu v očkách vrátilo se poté děcko na své místo, kuřátek však nechalo být. Jen se dívalo s nezmenšeným úžasem na drobný ten národ, na slepičí rod.

Když se kvočna upokojila, přesvědčena, že ze strany děcka nehrozí nebezpečí – k čemu by bylo utíkalo? –, poodešla s hejnem stranou. Zůstavši chvíli nepohnuta jako v zamyšlení, vypnula pak náhle hlavu i krk s takovým úsilím, jako by tu bylo potřebí zvláštní duchapřítomnosti anebo bůhvíco na tom záleželo – zahrábla pravou, pak levou nohou, zakřičela pronikavě a hned ze všech končin semlel se k ní její rod. Znova zahrábla kvočna – tu bezohledně, pranic nedbajíc, že vzala s sebou dvě tři kuřata, která ale jen se překulivše, zas beze všeho zpátky kvačila. Zobla pak do nabytého materiálu hlíny, a vyňavši broučka, vložila jej do zobáčku jednoho z nejbližších kuřat, jež jí až k hlavě povylétlo. Načež rozhlédla se hrdě do světa! Toť se ví – – –

Ano, bylo vše velmi pěkné, velmi zábavné. Děcko radosti se takřka zajíkalo. Jen trnulo někdy v té chvíli, kdy stará slepice povalila několik kuřat nebo na některé šlápla. Zatajil se dech dítěti, zavřelo očka, vztáhlo tam ruce jako na obranu. Byli to ještě tak vetší, tak slaboucí tvorové, že pokaždé se hrozilo, není-li již po některém, když tak pod její nemotornou nohou kuře sebou cukalo, a ona se ani, slotá, nepohnula. – „Vše! cožpak nemůžeš dát pozor, nešiko,“ takřka s pláčem volalo tu na ni děcko, a sebravši do rukou celou košilku, proti kvočně s ní zamávló...

Dosti se našvitořivše, dosti vyběhavše a na slunci vyhrávše, zalezla si potom kuřátka pod kvočnu. Schýlila se ona bachratým tělem k samé zemi, naježila peří, rozpjala křídla a něžně, laskavě, ač tuze sebou pohybovala, jako by se snažila vyhověti každému z nich, když urputně se dralo někam, kam to právě nešlo, třebaš jí někam do břicha. Konečně všechna našla pod ní teplého a ochranného útulku a jen ti-

ché, jemné švíření svědčilo o tom světě života. A kvočna ostrážitě pohlížela ze strany na stranu, polohlasně kvokajíc.

To zas děcko s kvočnou docela smířilo. Samo jaksi cítilo, jak je teď dobře kuřátkům, i vpravovalo se do jejich blaženosti. A nepohnulo sebou, hlasitěji nezadechlo, aby nějak nevyrušovalo tu posvátnou chvíli mateřské zvířecí péče.

Že jemu samému mateřská láska, to největší požehnání života, žádným pustým vlivem dosud neposkvrněné a nezneuznané, byla právě odňata, že dnešním dnem vzata mu ta její nesmírná ochrana a tou samou hodinou že je vydáno všanc útrapám neskonalým – o tom neměl nejmenšího zdání ubohý sirotek! Bylo tak pěkně venku, tak zářivě všady. Kterak možno v chvílích harmonie a jasu tušiti o rozruchu a chmurách, a jmenovitě jeho blahému dětskému srdéčku?

„Kdepak je zas to klouče?“ bylo slyšeti zvnitřa otcův hlas. Děcko se vzchopilo – s jakousi úzkostí to učinilo.

Zároveň ze zadní síně vyšla Katla v čisté blůze právě přelečené, se zanícenýma očima a slavnostním výrazem v pohnutém obličejí. Šla přímo k děcku, prudce je objala a vzala na ruku. Pak tiše zaplakavši zulíbala jeho tvář. Bylo viděti, že to činí kvůli vlastní útěše. A děcko se nevzpouzelo, myslilo, že to tak musí být.

„Pojd' se teda podívat na svou maminku,“ pravila po chvíli Katla přerývaným hlasem a šla s ním dovnitř.

V pokoji, co nebožka skonala, bylo již všechno uklizeno, smrtelné lože zastláno, okna zotvírána.

Děvečky stály v koutě u kamen se zástěrami na očích. Při příchodu děcka zástěry poodeštrely, pohledly na dítě a hned zas obličejje zastřely. Nejmenší a nejtlustší Barča jala se pak plakati nahlas a škubala celým tělem.

Děcko pochopilo, že to všechno jeho se nějak dotýká, ono že má zde valný svůj podíl. Ztvářilo se nadmíru vážně a nebylo bez patrného vnitřního uspokojení nade vším, co se dělo. Leč maminky nikde nevidělo a kvůli ní přec přišlo. Také otce tu nebylo.

„Kde je teda maminka?“ zeptalo se nevrle.

Katla se podívala na děvečky, škytla a ještě otálela. Pak již rozhodně šla do druhého pokoje. Děvečky loudily se za nimi, u dveří ale zůstaly státi a jen skleněnou tabulí, tylovou záclonu pozvedajíce, zíraly dovnitř.

Z pokoje zavanul chlad. Byl to pokoj parádní – salón – a ze všech pokojů parádních i za největších paren zeje chlad. Stěny byly modře malovány a visely na nich dva velké obrazy ve žlutých masívních rámcích. Také skvostné kývadlové hodiny na nich visely; ale jako ve všech salónech, nešly ani zde. Nábytek s tmavou politurou tím pak se vyznačoval, že byl na něm prach – jednak také příznak všech parádních pokojů, jinak známka, že myslí v domě již dlouho byly zaujaty něčím zcela jiným než zřetelem na pořádek a smeččení. Panoval tu tichý, pochmurný, rozsáhlý klid.

Z průčelí, kde viselo obrovské zrcadlo, přišel k nim vstříc otec dítěte; kdyby to nebylo v chvíli tak vážné, bylo by se mohlo domýšleti, že se právě zase pozoroval v zrcadle. Pohladiv svůj plnovous a upraviv tvář v pohnutý výraz, vzal dítě za ručinku, a nechávaje je na ruce Katly, vedl je i s Katlou k prknu na židlích podle jarmary, zastřenému bílým prostěradlem, do něhož se vtlačovaly tvary těla lidského.

Teď jako by se zamrazilo srdéčko dítěte. Nepoznaná dosud úzkost je jala, jeho oči se rozšířily neví jakou tajnou bázní –, rtíky se mu zachvěly. Tázavě a nepokojně ohlédlo

se po všech, jako by zde od nich chtělo vyzvědět, co to všechno znamená, neb jemu to bylo nepochopitelné.

Stáli již u samého prkna. Otec jednou rukou drže stále ruku dítěte, chopil se druhou prostěradla. Ale chvíli otálel, než je pozvedl. Pak stalo se to najednou, aby to raději jaksi bylo již odbyto, ale tak zlehka, skoro něžně, snad z ohledu, aby mrtvá o tom co nejméně zvěděla.

Pravil zároveň trochu nejistým, pozměněným hlasem; „Tak se teda ještě jednou podívej na svou maminku. Vzal ji Pán Bůh, umřela nám. A zapamatuj si dobře, dítě, jak vypadala. Zanedlouho víc jí nikdy nespátíš... Zapamatuj si teda dobře její podobu, abys jednou, až budeš větší, mohl si vzpomenouti na nebožku svou maminku.“ Neporozumělo děcko zcela těm slovům, ale chápalo, že značí něco smutného a povážlivého. Začalo se v něm vzbouzení přesvědčení, že to, co se s maminkou stalo, není jen tak do žertu a nedá se také tak snadno odčinit. Podívalo se dolů.

Vypadala ta maminka zcela jinak než ráno. Oči měla zatlačené, zavřená ústa, bílým šátkem přes uši podvázaná. Žlutá, skvrnitá barva pleti zbělela a ztrhané rysy po posledních mukách se vyrovnaly, vzavše na se chladný smírný ráz smrti. Ruce měla založené na vpadlých prsou.

Vůbec ráno vypadala spíše hrozně, odpudivě, byl to ještě příšerný vzruch po nedávném zápasu smrtelném... nyní to vše bylo nějak lepší, ne tak bezprostředně hrozné! Dívalo se na ni ještě chvíli. Zkoumalo tu jaksi každý tah mrtvé matky. Pak se zachrulo, tesklivá plachost přešla po jeho tvářinkách. Zastěkalo zas pohledem po přítomných. A opět, neshledavši u nich žádného poučení o jiném, o nějaké změně poměrů, zpět zabloudilo očima dolů na prkno na tu mrtvou.

Vše totéž.

Lečtu jakoby náhle docela se rozjasnilo v dětské dušince. Zvolna odvracelo celé tělíčko, tak zvolna, jako by to patřilo nutně k věci, zvolna pojalo Katlu kolem krku, zvolna přitisklo si hlavu k jejímu rameni a začalo štkáti. Zprvu jen zticha, utajeně; ale pak, jako by sám sebou vzbuzován, vzrůstal ten dětský pláč, jako zesiluje se zurčení pramene, čím víc se k němu blížíme. Až konečně děcko vypuklo v opravdový, žalostný, usedavý nářek. A v nářku tom jalo se pozvédati obě ručinky nad ramena Katly volajíc:

„Maminko má, maminko!“

Ráno jako by nebylo ještě rozumělo významné mluvě smrti. Snad teprv ta jistota a ona nepoddajná trvalost změny s matkou zjedнала si v dětské duši přiměřený ohlas; a vymýtivši z ní pro tu chvíli všechny jiné dětské zřetele, působila tajnou elementární silou...

Pochmurná to byla chvíle.

Děvečky za dveřmi víc neplakaly, plakati nemohly; pohnuté ty chvíle překračovaly dosah ženských slz. Poddávaly se jen jakési těžké vnitřní trýzni. Katla strnule hleděla před sebe, přenechávajíc děcku cele prožítí jeho žal A otec stál chvíli zachmuřen a nerozhodnut, drže v ruce cíp bílého prostěradla, načež zastřel rychle tvář mrtvolý a kynul Katle, aby dítě odnesla.

Sám za chvíli odešel z domu. Na čerstvém slunném vzduchu jako by zapomněl na výjev předešlý; jeho krok a držení těla nabyly zas svěžesti a pevnosti.

Děcko ještě dlouho nemohlo se upokojiti. Ale slaběji a slaběji znělo jeho štkání, jako by již jen puzeno bez určitého zřetele pouhou setrvačností, a zvolna přešlo v dřimotu. Bylo položeno na svou postýlku a hned usínalo.

A děvečky nad ním zavzdechly.

Ta doba mezi dnem úmrtí a pohřbem byla cele naplněna chvatnými přípravami. Měl být pohřeb slavný a okázalý, dle poměrů jejich jmění.

Tudíž neměl nikdo valně času o děcko se starati. Bylo ponecháno samo sobě, a jaksi tušíc, že by nyní bylo všem a všude na závadu, stranilo se raději samo. Po celý ten čas dlelo ponejvíce venku, honilo si broučky, trhalo orsej, z mlíčí uplétalo si řetízky. Ale nejraději usedalo někde nablízku kuřátek. Skoro jako by se s nimi spřátelilo, ba ani kvočna nepočítala si proti němu již tak prchle a nedůtklivě, třebaže úplně ještě nevěřila.

Úžasně prospívala ta drobotina; rostla před očima, jejich bystrost a schopnosti vyvíjely se rychle, děcku zdála se nesmírně moudrá, málem moudřejší než ono samo. Hbitost a obratnost jejich plnila je obdivem; způsob, jakým d'obala jáhlí, jak z misky sborem pijíce pozvedala vzhůru zobáčky, jak povyskakovala za muškou a pronásledovala broučka – všechny ty zvyky a obyčeje jejich přiváděly je u vytržení. Ba připadalo mu to všechno přímo zázračno, neboť porovnávajíc samo sebe i Katlu i Barču s nimi, nejen nic podobného nenalézalo, nýbrž, vpravujíc se i v myšlénkách svých v podobné okolnosti, musilo uznati, že ono ani Katla ani Barča by něco podobného vůbec nedovedly. Kolikrát pakkoliv se děcko namáhalo spočítati hemžící tvorečky, nikdy se mu to nezdařilo; nebyla to snad ta příčina, že děcko výše nežli do pěti a to někdy ještě s chybou počítati nedovedlo, nýbrž jen ten jejich ruch a nepokoj – sotva totiž přišlo k dvojce a v paměti si ta dvě spočítaná označilo, přiběhla již sem jiná a první zas odběhla, z paměti se mu vytrativše – jak se tedy dopočítati? Byl to vůbec divný rod ten rod kuřecí, jak žil a prospíval, věru divný svět.

Jen jedno kuře jako by mezi všemi činilo výjimku. Tamhleto je to. Tělíčko mělo slaboučké, pořád nijak neprospívalo, sotva stálo na nohou a často zůstalo bezmocně ležeti na bříšku, hlavu zobáčkem namáhavě o zem vzpírajíc. Nebralo jaksi účastenství na ruchu ostatních, nemísilo se mezi ně, nepředhánělo se s nimi o nějaké to zrnko, netípalo tak hlasitě a ve-sele jako ostatní a mělo smutná, zkalená očinka, jimiž jaksi beznadějně dívalo se dokola. Bylo také škaredějším barvou i tvarem oproti ostatním, zkulatělým jako soudečky a žlutavým jako kanárce. Někdy se najednou zabloumalo, těžce a nečin-ně, co s druhými již kvočna dávno byla pryč. Zpozorovavši napotom svou opuštěnost, zakvílelo smutným nečistým hlasem a jalo se nějakým směrem nemotorně, křečovitě běžeti, do všeho vrážejíc, všady se zaplétajíc, do každé díry zapadajíc. A když se mu konečně podařilo ostatních zas nalézt, vrazilo s tak úzkostlivým chvatem do jejich středu a tak se chrulo mezi všemi zmateně, jako by zoufale hledalo nějaké ochrany nebo pomoci. Jenže také často, když tak zůstalo osamoceno, rozběhlo se napotom zcela jiným směrem, než v kterém se ozývalo kvokání a típání jeho rodiny; a tím směrem běželo třeba chvíli s takovou nesmyslnou urputností, jako by tam někde ostatní býti museli. Až značně se tak oddálivši, zůstalo konečně někde vysíleno, pokleslo na bříško, zobáček vzepřelo o zem, kalná očka přimhouřilo, poddávajíc se jakési tupé zvířecí rezignaci.

Děcko si dobře povšimlo nápadného toho zjevu. Bylo ne-možno si toho nepovšimnouti. A jaksi lítost se zmocnila jeho srdéčka. Ubohého kuřete začalo si více všímati, začalo mu věnovati péči a ošetření. Přenášelo je k ostatním, jestli zů-stalo pozadu. Samo mu někdy vložilo do zobáčku jáhlí, k vodě mu přikloňovalo zobáček. Pravá soustrast vzkličila v dětské

duši. Jenže to všechno nějak nic nepomáhalo, kuře zůstávalo pořád takové...

Po celou dobu příprav k pohřbu děcko matky ani nezhlédlo. Jako by od oné chvíle, kdy na ruce Katly nad její mrtvolou zahořekovalo, si na ni vůbec nevzpomnělo. Netázalo se na ni, nežádalo ničeho o ní vědět: vědělo, že jednou umřela, a to zdálo se mu dostačovat. Nejevilo zármutku: jako by to, že umřela, rozumělo se samo sebou a rmoutiti se nad tou nutností bylo nesmyslné. Po zvyku dětí nestálo tvrdošijně na svém, že chce, aby mrtvá maminka vstala a je chovala, jak v takových případech se stává (což přivozuje obyčejně u přítomných výbuch štěkáni a významně pak bývá vypravováno): bylo rozumné, vědouc, co může být. Docela nemělo lačné zvědavosti obvyklé u dětí, že rády se dívají na mrtvolky, jež jsou jim zjevem neobyčejným, lákavým: jako by tušilo, že to není slušné...

Hrany po ten čas zněly nepřetržitě. Slyšelo je děcko, obracelo se po jejich rozléhavých zvucích, jež tak hluboce a pádně zněly. Nezeptalo se však ani jednou, cože by to bylo a k čemu takového zvonění: jako by taktéž vědělo všechno, ve spojení s událostí s matkou to vztahovalo a vědouc to nechtělo se zbytečně ptáti ze šetrnosti k ostatním.

Domácím to bylo až nápadno. Ale když ono samo se matky nedožadovalo, ostatní zúmyslně vyhýbali se všem zmínkám o ní a přípravy k pohřbu co možná tajili. Stalo se to na příkaz pána i z jejich vlastního popudu. Báli se možných výbuchů nářku a nějakého „činění“ ze strany dítěte jako tehdáž. A žal malých trhá srdce velkým vždy.

Té umírněnosti u děcka byl zvláště otec rád. Nebyl jinak přítelem pohnutlivých scén, při nichž proti vůli vtírají se na mysl nepohodlné myšlenky, stavící se začasť proti našim tajným

zájmům. Bylo mu to dobrou zárukou pro budoucnost, že děcko bude rozumno a žádných nesází mu všeliké možné pády nepřivodí.

Tak děcko zůstalo osamoceno, samo sobě zůstaveno. A počínalo si, jako by odjakživa matky nemělo. Všelijak si hrálo, kuřátky se zaujalo a bůhvíco vše.

Ale někdy najednou se zamyslí, pouštějíc hračku z ruky. Slyšelo ze stavení ohlas příprav, slyšelo temně bijící zvony, zůstávalo pak hluboce a dlouho zamýšleno, všechno ostatní opomíjejíc. Proč se to zamyslí? Pochybuji, že v takových chvílích přemítalo o svém nestěstí a jeho dosahu. Pochybuji, že přemítajíc o něm úpělo by ve chvílích takových samo k sobě asi těmi slovy: Bože můj, kam se to poděju, když se mně maminka odebrala! Nebo: Maminko, proč jsi mi umřela a zanechala mě samotna mezi tolika zlými lidmi na poušti života? Pochybuji, že v mystické končiny myšlénkami a káravým citem provázelo tu zmizelou bytost nejdražší. O čem že tedy přemýšlelo? Kdož to může vědět, nikdo ještě nepostihl záchvěvů dětské dušinky. Leč vyskytnul-li se v té dětské duši jen pouhý šerý stín zármutku i nejslabší chmura vědomého zatruchlení, mělo to větší význam, hloub vnikal stesk ten do nebes než veškero to význačné úpění velkých a všechny jejich žaly, naučené, znající svůj efekt a projadřující se planými křiky, za nimiž skrývá se obyčejně tolik postranních myšlének a žvlů sobeckých.

Ano, kdož ví, o čem přemítalo. Leč ve chvílích takových stopa pochmurnosti a uzavřenosti ukázala se na jeho lících a nenazíravý trudný pohled těkal do prázdna. Načež zvolna zvrátilo se na zem a nadlouho obličej skrylo do trávy. Leč když povstalo, žádných slz nebylo v jeho očinkách; značilo to ulehnutí

a ukrytí tváře zcela něco jiného než pláč – jiné, mohutnější, ukrytější hnutí...

Zvečera přede dnem pohřbu přinesli truhláři rakev. Viděli ji potaženou fialovým sametem, se zlatými kruhy po stranách, se stříbrnými anděličky v rohu a s velkým křížem, prokládaným perletí, na víku – bylo nutno žasnouti!

Kdož by se tu nezaradoval?

S němým vytržením hledělo děcko na rakev.

„Jejej, jejej,“ plynulo mu jen z úst, když po celkových dojmech jalo se pozorovati ty veškeré podrobnosti, pěkně prstíčkem si je objíždějíc.

Nemělo pražádného ponětí o určení té krásné věci, Bylo by se na ni dívalo s menším obdivem, snad s větší hrůzou, kdyby vědělo, jak ji zasypou do vlhké země, jak zanedlouho fialový samet se odchlípí a zhnědne, zlato zčerná, dřevo uhnije, ohyzdná troska zbude ze všeho; a jak celá ta krása má obojí šalebný účel, aby na jedné straně zaslepily se oči povrchních zvědavců a vyhovělo se předsudkům malicherných lidí, na druhé, aby uzavřelo v sebe strašlivé tajemné průběhy, jimiž z jeho nedávno živé a milující maminky zůstane v krátkém čase hromádka mrtvé hlíny a zkaženého puchu.

Leč že o tom všem nemělo potuchy, proto se mu rakev tak nesmírně líbila. Mělo při tom jedině ponětí nějakého blaženství. A když Katla podotkla, že tady bude jeho

-maminka spáti, spáti napořád a nikde jinde... nu což, to by nebylo tak zlé, pomyslelo si děcko a vmyslelo se do stavu, kdyby tak jemu bylo popřáno se tam položit. Přimhouřilo oči. Téměř pocit řevnivosti vzbudil se mu v nitru. Brzo však byla to úplná radost dětské oddanosti, že všechno to je přichystáno *jedině* pro jeho maminku, a nemá na to práva ani nějaká

Barča, co u nich slouží, ani baráčnice naproti, co pořád hubáci, že jí jejich kačky trávu šlapou.

A nebylo by se raději od rakve hnulo v jakési dětské žárlivosti. Zdálo se mu, že nemůže být nikoho, kdo by rovněž nečinil nároků na tu krásnou věc, a že by někdo toho útulku pro sebe mohl se zmocnit nebo jej ze závisti poškodit. Bylo proto potřeba, aby někdo tu zůstal, a chtělo ono samo zůstat, aby jaksi něco učinilo pro maminku. Když se do rakve mělo vložit mrtvé tělo, muselo děcko ven; ostatně teď již bylo zjištěno, že nikdo jiný se tam dostat nemůže než právě jeho maminka. Nechal se tedy klidně odvést.

Téhož večera přinesl krejčí dvoje nové šaty. Jedny pro otce, druhé sametové pro děcko. To bylo něco zas nově vzrušujícího. Leč dnes se toho nesmělo již dotknouti, až zítra. Muselo jít spat. Usnulo s představami o sametových šatičkách, o rakvi se zlatými kruhy. A nikdy snad dětské sny nebyly tak blahy jak oné noci před pohřbem maminky. Ráno děcko časně probudili. Skoro se mu ještě vstávat nechtělo. Bylo toho však potřeba.

Nastal v domě pravý shon. Všechno také mělo již sváteční vzezření.

Přibýlo mnoho přátel, z nichž několik děcko dosud neznalo. Mezi nimi nějaká mladá hezká ženština. Ta, jakmile se děcko probudilo, hned se ho zmocnila, přenesla je v jakémsi nadšení několikrát po pokoji a jala se je mnohonásobně líbat, hlasitě a okázale, vyrážejíc přitom radostné vzlyky. Děcku bylo u ní nevolno a bálo se jí nevědouc proč: jestli snad pro ty tlusté horké rty, přísávající se na jeho tváře, nebo pro ty jiskrné temné oči, nějak zlomyslně na ně hledící. Zároveň ta ženština pořád mlela jedno:

„Nešťastný sirotečku, ztratilš teda maminku! (Jako by samo to nevědělo!) Jaké to neštěstí, jaká ztráta? Ale jen neplač, zlatoušku rozmilý! (Jako by plakalo!) Pranic si z toho nedělej, hluboce se nezarmucuj! (Jako by věděla, že si z toho něco dělá neb se zarmucuje!) Jsouť dobří lidé na světě, již se vás ještě ujmou, jasná očka moje... a maminku vám vynahradí.“

Poslední slova mluvila tišším, , ale přece slyšitelným a jakoby pohnutím přerývaným hlasem, a na jasná očka začalo to nanovo mlaskati.

Pozorovali to všichni, významně na se pohlížejíce; jedni jaksi ve smyslu pro mladou ženštinu příznivém (a těch bylo víc), druzí však uštěpačně a zlomyslně. Pozoroval to i otec a nezdál se nemile dojat. Také zraků z mladé ženštiny nespustil a jí, jak se zdálo, nejvíce na tom záleželo, aby právě on to pozoroval. Setkaly-li se jejich pohledy, což z její strany stávalo se jen náhodou, ačkoliv velmi často, prudce vždy sklopila víčka a zapýřivši se jala se tím horlivěji děcko líbati...

Děcku bylo čím dále nevolněji. Takřka je pálily polibky mladé ženštiny a řeřavě svíraly je její lokte, z rukávů se stále obnažující. Začalo se nepokojně ohlížeti kolem; leč při pohledu na samé ty cizí lidi, k nimž nemohlo a bálo se přichýliti, vzrušovalo se tím více jeho srdéčko. A již nepovědomou úzkostí začala se kaliti jeho očka, jedna slza za druhou začala z nich vyplývati.

„Chci k mamince, pusťte mě k mamince!“ zahořekovalo v náhlém výbuchu. Bylo to řečeno s takovou rozhodností, zřeknuvší se všech stávajících ohledů, až se všichni zarazili v trapných rozpacích. Mladá ženština, zarděvši se v nevoli, sotva mohla udržeti sápací se děcko. I vložil se do toho otec:

„Budeš-li pak způsobným!?“ pohrozil káravě.

Leč v témž proudu řítily se dětské pocity jednou vzrušeny:

„K mamince chci, k mamince, Katlo, doneste mě k ní!“ Katla, se zachmuřenou tváří stojíc opodál, učinila několik kroků kupředu. Ženština šlehla po ní okem a úžeji přivinula k sobě vzpírající se děcko.

Počkejte jen, Katličko,“ pravila. „Dovolte, abych sama si je tam donesla. – Pojd' teda, andílku můj, podíváme se na maminku. Pojd'me prokázat nebožce její čest. A – (dopověděla s jakousi pietou, překlonivši hlavu nazad přes rameno směrem k ostatním) – seznáme tu svatý rys dětské lásky.“

Leč jako děti vůbec pokazí tak mnoho z našich plánů, zkazilo děcko i její plán: „seznati rys té svaté dětské lásky“ a „průkaz poslední cti nebožce“. Zkazilo zároveň všeobecnou náladu, vzkřiknuvši zlostně:

„Já nechci být u vás, chci ke Katle.“

A davši se do usedavého štkání, vztahovalo ruce ke Katle: „Katlo, vemte mě vy, vy mě doneste k mamince, k mamince!“

Tu otec popošel k němu s hrozivou tváří. Ale mladá ženština ho zadržela s jakýmsi úpěnlivým pohledem: „Prosím vás, strejčínku, kvůli mně... Jest ještě malé, bojí se nás.“ A ochotna, zdánlivě beze všeho rozhořčení, podala děcko Katle a ono na Katliných prsou skrylo plačící svou tvář...

Kněží skončili svá latinská říkání. Spustila hudba. Zahlaholily zvony. Máry byly pozdvíženy. Ministranti ještě zevlovali. Pak se vše hnulo. Rozplakali se lidé, když vynášeli nebožku. Po zdržovaném delším napětí nastává chvíle úlevy v pláči. Byl to pláč nezaplacený, upřímný, lítostný. Neboť nebožka byla dobrodějkou všech a žena citlivého, velkého srdce. A týmž okamžikem, jakmile rakev byla vznesena, pohnul se doširoka zástup lidstva, ohromný, jako když přes nesmírnou vodní tuň vichr zavěje. Zvolna vyvíjel se ze zástupu úzký dlouhý řad,

a dlouho trvalo, než došla řada na poslední a začali se hýbati. Naposled- vyšla tlustá Barča. Uzavřevši ohromným klíčem domovské dvěře, prodírala se směle i bezohledně zástupem, aby byla co nejbliže nebožce své paní.

Všichni jí také ochotně ustupovali, měla k tomu právo
Dům zůstal tedy opuštěn.

Opuštela jej právě ta, jež v něm vládla po dlouhá léta a byla domu dobrým andělem. Jedině mouchy; zůstavše po uzavřených oknech, bzučely žalostně v prázdných místnostech a jako by se dobývaly ven. Domácí pes, po břehu doprovodiv paní a shledav, že dále jíti nebylo by vhodné s takovým množstvím lidstva, vrátil se, a usednuv na práh, dal se do žalostného vytí; bylať nebožka ta, jež vždy naň žrádlem pamatovala a často před bitím jej ochránila. Po chlévech rozhučel se dobytek a jevil nepokoj; vždyť nebožka tolik pečovala, aby všeho se mu dostalo, aby děvečky jej nezanedbávaly, a nemohlo mu zůstatí lhotejně, že ji odnášeli. A na zahradě stromy zašuměly táhlým vzmachem, jako by rovněž těžce zanařikaly; neb i o ně starala se nebožka, aby dostalo se jim potřebného ošetření... A ještě někdo jako by zvířecími myšlenkami provázel paní domu. Nebohé vetché kuře, zanecháno právě daleko za svými druhy, běhalo s křikem, aby je našlo, a zbloudilo zatím kamsi k plotu do příkopu. Skrčilo se tu z únavy a sledovalo celý průvod, jak zvolna se podle vyvíjel. A když již dávno minul, pořád se tam ještě krčilo. Zdaž neuvažovalo v kuřecí své duši, že ta, již sice neznalo, ale o níž samou chválu slyšelo od celého drůbežího světa v domě, že ta milosrdná bytost také jeho byla by si povšimla a nějakou péči mu věnovala v nepřiznivém jeho osudu? Kdo ví, my to věděti nemůžeme.

Průvod byl již daleko. Přibýval dav účastníků, z každé chýže a všech polních cest se lidé přidávali. Šířil se davem jed-

nomyslný, skvělý úsudek: Byla to žena andělská, dobrodějka chudřasů, všem přispěla v nesnázi! Rosa slz vložila při tom oči citlivých, chudí plakali hlasitě.

První za rakví šla stará Katla, nesouc v náručí děcko; jakkoliv stará a slabá, nedala si vzítí, aby některá mladší

a silnější to činila. Nemajíc více slz, upírala kalné oči na zem a chvílemi natřásalo jí to tělem jako v horečce, při čemž vždy prudce děcko sevřela, až ono s údivem a jaksi káravě se po ní ohlédalo.

Zraky všech nejbližších ohlédaly se po něm, sirotku. Dítě jako by to pozorovalo, tvářilo se nadmíru vážně a patrné uspokojení ozařovalo jeho tvářinky. Byloť ostatně něco rozkošného býti nesenu za houpavých, rázných zvuků smutečního pochodu, rytmického hlaholení zvonů a stejnoměrných dunných kročejů lidstva. Děcko začasť samo jalo se do těch rázů kývati tělem a ručky do taktu pozvédati; i úsměv vyplynul na jeho drobné rty. Ano, bylo všechno, co dnes se dalo, tak velkolepé a nádherné, že stačilo to vzrušiti mysl člověka každého, i takového, jemuž třebaž umřela maminka...

Za děckem kráčel otec s obnaženou hlavou a smutečně zakaboněnou tváří. Po boku vedl loktem zavěšenou mladou příbuznou, poněvadž pořád omdlévala a bylo jí co držeti a těšiti jeho mužnému úsilí. Rovněž k nim směřovaly lidské zraky. – Rád ji vyprovází, šeptaly si klevetivé stařeny. Možná, že se to vztahovalo i k nebožce i k mladé příbuzné.

Za dlouhou dobu přišlo se na hřbitov. Nad hrobem... ano, zde bývají chvíle, kdy lidé nepokrytě zjevují nitra svoje, srdce svá obnažují; odbývají se aspoň nad hrobem výjevy napřed neupravené, při nichž zajisté trnou a zatřásají se útroby.

Ti, kdož dnes z pohnutých srdcí zoufali nad otevřenou jamou, byli lidé domácí a chudina. Tisícové pak vzlykali, svírají-

ce rty, a mnohým se oči omžely. Otec dovedl mužně potlačit každé prudší hnutí v nitru svém. Mladé příbuzné, jež počínala si nejdívěji, mermomocí chtějíc se vrhnouti za nebožkou, docela bych nevěřil. Jen děcko chovalo se klidně... neb nerozumělo ničemu. Teprv když bylo všechno odbyto a hlína začala se hrnouti na skvostný samet, sypána rukama všech, co chtěli nebožce prokázati poslední čest, vzkřiklo děcko, v nevoli nahnuvši se dopředu, a začalo plakati teskně, usedavě, snad pro ten skvostný samet...

Po pohřbu zdržela se mladá příbuzná ještě několik dní. Celý čas věnovala chlapci a vdovci. Chlapce neustále by nosila na rukou, líbala ho a vypravovala mu pohádky. Kolem vdovce jen se točila: strejčínku sem, strejčínku tam. Snažila se dále, aby v domácnosti bylo vše co nejlépe obstaráno; jakkoliv péči staré Katly bylo by se to stalo právě tak, dělala mladá příbuzná, jako by se to jen dalo její vlastní zásluhou. Katlu nechtěla ani k ničemu připustiti: „Katličko, dovolte, to u nás děláme takto,“ nebo: „Počkejte, strejčínek má to radši jináče, vím to sama od něho.“ A namítala to vždy s onou usměvavou vtíravostí, již se nelze protiviti. Katla také nehlesla; jen na mladou ženštinu se významně podívala a vzdálila se.

Před vdovcem si mladá příbuzná stěžovala, že děvečky nedělají všechno tak, jak by měly, mnohým věcem že nerozumějí a v jiných že nejsou dosti spolehlivé a ochotné. Leč tvářila se, jako by jen nerada o těch věcech mluvila a vlastně žádné váhy jim nepřičítala. Avšak vzdychnuvši nakonec, podotkla přece nadmíru starostlivě:

„A těm lidem vás musím zanechati, strejčínku.“ Dodala pak ještě starostlivěji:

„Ale nejvíce běží o to ubohé dítě. Srdce mně puká, vzpomenu-li, v jakých bude rukou.“

A jako by již taková strašná vzpomínka stran děcka celou silou v ní se vzbouřila, popadla prudce děcko: „Ne, ne, tebe nesvěřím zlým srdcím a nedbalým rukoum.“

Vzlyknuvši, ustoupila pak jako zahanbena k oknu. Zdála se velmi pohnutou. Vdovec přistoupiv k ní, dotkl se jejího účesu, pojal ji za ruku, pozvolna k jejímu rameni sklonil hlavu. Snad z ohledu na dítě.

Konečně pomyslela mladá příbuzná na odjezd. Všem uměla něco lichotivého pověděti na rozloučenou, ale slavnostně jim kladla na svědomí, aby měli dobrý pozor na dítě: „Na strejčinka mně také nezapomeňte,“ dodala jako v žertu a s uzarděním. Děcko si sama kus cesty nesla, pak je teprv s Katlou vrátila, vyronivši trochu slz, jež však hned šátkem osušila.

Dál ji provázel otec dítěte sám.

Po mnoho neděl po těch událostech vedl se v domě jednotvárný, smutný život. Vliv to stesku za nebožku, jež všemu a všem srdcím chyběla, vliv pak čehosi neblahého, co zdálo se nadcházeti a všechny nějak ohrožovati.

V té době býval vdovec málo doma. Pořád bylo mu jezdit za nějakými obchodními záležitostmi.

Strčivše hlavy dohromady, projevovali ovšem domácí lidé o těch cestách svoje náhledy. Avšak dalo se to s opovržením a výhrůžkami vzhledem k nepřítomnému vdovci a s hlubokou soustrastí vzhledem k sirotku. Konečně z těch cest za obchodními záležitostmi přivezl si vdovec jednoho dne mladou příbuznou jako nevěstu. „Ta bude nyní vaše paní,“ pravil beze všeho úvodu k domácím.

„Bude nyní tvoje maminka,“ pravil potom k dítěti. Děvečkám překvapením zůstaly brady viseti. Dívajíce se z pána na novou paní, nemohly jaksi jen tak uvěřiti, že jest to pravda; ne že by se toho nebyly nadály, ale že se to stalo tak znenadání. A že

tak ustrnule stály a nová paní nemohla se od nich dočkati slůvka vhodného k podobným příležitostem, odvrátila se rychle od nich, aby se zbavila rozpaků.

„A co ty, polib přece mamince ruku,“ pravil otec k chlapci. Ale ten skrčen u prádelníku, maje ruce skleslé, zíraje před sebe zrakoma plným úžasu a pochybenství, z místa se nehýbal. Jako by soudil: Jak, maminka byla tamta, a maminka má býti *tahleta*? Jako by je přirovnával.

Tahleta měla by se rovnati tamté? A ještě by jí měl ruce líbatí? Kdepak! Proto neuposlechl vyzvání otcova a z místa se nepohnul. Byl to dětský vzdor, založený na tradici, na minulosti, jež mu znamenala mnohem víc než přítomnost. A vzhlednův přitom kosmo na ženštinu, postřehl, kterak ho měřila povržlivým zlobným pohledem, přikrčujíc nos a vyhrnujíc ret. Nebyl by šel teď zanic a sklonil pevně hlavu. Otec hněvivě opětoval rozkaz. Ale ženština, vystihnůvši, že by to vedlo k příkrému výstupu, kdyby setrval nyní na svém vůči chlapci, pravila:

„Ale nech ho teď, můj drahý. Jest zanedbaný vychováním a časem se mu také hlava napraví.“

Otec chlapcův vděčně na ni pobledl a mávl výmluvně rukou, jako by chtěl naznačiti: Máš pravdu; ale víš přec, jaká byla minulost. Potom spolu odešli do pokoje, o chlapce víc se nestarajíce...

A co kuřátka? Nezapomněl na ně hošík. Po celý čas od pohřbu matčina, v těch smutných jednotvárných chvílích, jaké nyní doma nastaly, strávil u nich drahně chvíl. Prospěla zatím znamenitě. Povyrostla, zesílila, na hlavách ukazovaly se hřebínky a obrůstala zralým peřím se znatelnými již brky. Počínala si sebevědomě, mezi sebou se již právala a místo jahel mohla

zobati ječmen i pšenici. Pod kvočnu se již všechna nevešla, dvě tři si obyčejně vylezla na její hřbet a tu všelijak se chrula.

Pouze ono neduživé kuře činilo doposud výminku. Dalo se očekávat, že až povyroste a zesílí, vyrovná se pozvolna ostatním a všechna výminečnost se otře. Však nedělo se tak. Jako by nebylo ani z nich. Povyrostlo jen málo, zesílilo nepatrně. Jeho očka zůstávala bez jiskry, hlas bez zvučnosti: byl to stále týž smutný kalný pohled, týž kvikot, jenže stal se protivně chraptivým. A jako ze začátku, bylo dosud stejně škaredé, stejně nemotorné, stejně bázlivé, jenže vlastnosti tyto nyní mnohem nápadněji vystupovaly při jeho stáří a v poměru k ostatním. Leč ještě jedna věc vzbuzovala pozornost. Bylo to chování se ostatních kuřat k jejich druhu. Jako by se proti němu umluvila, stalo se veškeré jejich obcování nepřetržitým ústrkem proti němu. Důsledně a bezohledně, sobecky a ukrutně, jakoby proti vetřelci, počínala si ta hezká, veselá a zdravá kuřata proti němu ošklivci, zádumčivci a churavci. Tu znenadání se naň semlela a vyklovala je ze svého středu. Kterékoliv o ně zavadilo, hned se proti němu obořilo a stavělo k zápasu. Při žrádle, kdy všem bylo to nasypáno, nevystála je, aby žralo s sebou, nýbrž docela stranou zatlačila, kam již ledva stříklo nějaké to zrníčko. A našlo-li si samo kousek potravy, hned přiběhlo některé a kořist mu vyrvalo. Jako by se mu nepřálo, že se vylíhlo, že chce žráti, že se mu chce světla a tepla. A v souvislosti utvářilo se zase jednání odstrčeného kuřete. Není divu, že úmyslně začalo se straniti ostatních, jen zpovzdálečí se jich přidržujíc. Není divu, že zesmutnělo ještě víc, že stalo se nadmíru bázlivé a před každým zdaleka utíkalo. Došlo to tak dalece, že již nesmělo ani bráti účasti na ochranné peruti kvočny, bylo hned vyštípáno. A co jeho druzi choulili se pod teplým tělem matčiny, uspokojeně se tam

chrujíce a típajíce, ono samo přikrčilo se kdes ku zdi, smutno, hladovo, zimou se třesouc, s peřím rozčechraným, s přivřenýma očkama...

jedině v dětské duši nepovšimnuté tyto výjevy zvířecího světa našly patřičného ohlasu. Nerozumělo sice přírodním zjevům, ale našly ohlasu jeho srdce. Řekněme toho ohlasu, jenž jest základem všeho lidského milosrdenství vůbec, jímž ujímáme se slabých proti silným a nedáváme jim zhynouti, protože slabí jsou, nýbrž přivínuvše je k své síle a svým prostředkům, vynahrazujeme jim to, v čem jim ukřivdily slepé síly přírodní. Kuře, naleznuvši takového ohlasu soustrasti a lásky v duši dítěte, našlo tím jaksi pomoci a přispění. Bylo to děcko, jež kde mohlo ochraňovalo je před zuřivostí ostatních; ono poskytovalo mu možnosti, aby se najedlo, ono vysvobodilo je začasť z opuštěných míst, kam zabloudilo. Bylo to děcko, v němž vůbec našlo věrného druha a pomocníka... Zeptalo se děcko jednou Katly, proč se to má tak s tím kuřátkem. I odvětila Katla s úsměvem:

„Víš je to nějaký, melancholik', a proto je nemohou ti druzí vystáti.“

Děcku zaznělo to slovo cize, jalo se o něm přemítati. A srovnávši je se stavem věcí, vštípilo si to slovo do paměti s pojmem něčeho nespravedlivého a zlého, zároveň s pojmem nějakého velikého utrpení. Pod tímto pojmem jevil se mu nadál, vůbec povržené kuře. A čím víc vtíral se mu výraz ten na mysl, tím víc byla jeho duše na straně povrženého kuřete...

Mladá paní zatím ujala se vlády v domě. Vše se řídilo jejím přáním, jejich rozkazů musilo býti slepě dbáno. A bylo těch rozkazů nemálo.

Děvečky jí nemilovaly. Vyjadřovaly se každé chvíle, že byly za nebožky tolik let, nepůjde to nyní ani tolik neděl. Katla pak pravila, že kdyby nebylo toho hochy, že odešla by hned.

Hošík pak se bál nové matky a zřejmě se jí stranil. Jedině při jídle musel být v její společnosti. Sedávala s otcem na pohovce, těsně podle něho. Smutný a zaražený, jako ve snách svá sousta pojídaje, hošík pozoroval všechno nevěčně, jako odněkud zdaleka, jaksí tím způsobem, jak z ústraní na vás hledí králík, jednotvárně okousáváje svůj list, – zdánlivě bez účastenství, a přece neodvratnými zrakoma, plnými plaché, neustálé bázně, každé vaše hnutí sleduje. Tak hošík. A nic jiného neuměl si pomyslet o tom, jak se ti na pohovce k sobě chovali, než toto: Jakže to přijde, že jeho tatínek pořád tuhle objímá a líbá, vůbec

chová se k ní tak pěkně a nějak zvláště, co s nebožkou maminkou hrubě nakládal, sápal s ní často, křičel na ni a ošklivě jí nadával, natož aby ji někdy obejmul nebo políbil. – O svých myšlénkách se dlouho nikomu nezmněl. Až jednou, když ho Katla konejšila k spánku, šeptem na ni zavola:

„Katlo!“ A sotva stařena se k němu přiklonila, vzal ji za krk a pravil s neobyčejnou vážností:

„Víte co, náš tatínek má tuhle radši, než měl maminku. Maminku huboval a tuhle líbá.“

A jako by jen to chtěl naznačiti, pustil zase krk Katlin a více nic neříkal; vlastně více ani zatím nechtěl mluvit a zavřel oči jako ku spánku. Katla políbivši ho na čelo, odešla a vyprávěla to děvečkám. Mluvily o tom dlouho do noci, zaplakaly si pro nebožku paní a zaplakaly nad sirotkem.

Do čtrnácti dnů udály se v domě všeliké změny. To jest stará Katla a obě mladší děvečky dostaly od mladé paní výpověď. Za důvod udávala, že jí nejsou dosti spolehlivé. Bezpo-

chyby také kradly. To předstírajíc, upadala vždy v úžas, jakmile o tom byla řeč, jak jen nebožka s takovou čeládkou to mohla vydržeti – ostatně, dodávala přitom jaksi povážlivě starostlivě, stopy těch poměrů jsou na všem až příliš zjevný. Její muž schválil úplně toto počínání. Děvečky šly ale hned; Katla před odchodem celou noc nespala a vyplakala u lůžka hochova. A zanedlouho dostal výpověď starý čeledín, odmalička v domě za dědů sloužící. Vymohla si to mladá paní, prohlašujíc, že je to starý neschopný mrzout, jenž ke všemu mnoho sní a práci žádnou nikde není zřítí. Muž jí přisvědčil, praviv, že ostatně již také pozoruje s nelibostí jednání toho starého neotesance.

Přišla do domu čeládka z její strany, již znala a o jejichž „karakterech“ byla přesvědčena. Byla to mohutná zrzavá ženština Pepka, se sraženým čelem a sklenýma, zavilýma očima; pak jedna holčice právě tak drzá jako hubatá. Za čeledína byl přijat člověk s převislýma klapkama na očích, na nose s vystouplými nozdrami, se rty oslizlými a stále vlhkými, nosící koženou zástěru a kalmukovou kazajku, nějak vhodně doplňující celý jeho zevněšek.

A zcela jiný duch vstoupil s nimi do domácnosti. Místo dřívější důvěrnosti v obcování mezi sebou (takové, aby se řeklo staromódní důvěrnosti, s níž přihlíželo se k domácímu životu, k vlastním povinnostem i k poměrům lidí ostatních bodře a shovívavě – ovšem důvěrnosti sice dávno přežilé, ale které ještě nebyly pro smích poctivost, láska, útrpnost, milosrdenství), zanesla se sem jizlivost a neupřímnost. Práce domácí konány bez lásky k věci, bez dřívější zaujatosti. Poměry sousedů přetřásány jen ze zlé stránky, každý z nich stržil si nějakého výsměchu, a nikdo neušel zlomyslným očím domácích bez kousavé poznámky na svůj vrub. Zvlášť ale nebylo opo-

menuto žádné příležitosti, aby nebyly vysloveny jizlivě narážky na poměry za nebožky, a také všechna zřízení z jejích dob byla zcela zvrácena a významně v opovržení uváděna. Rezává Pepka byla neobyčejně vynalezavou v té příčině, překypující před mladou paní podobnými kousavými úsudky, jimž mladá paní s uznáním se smávala za významného dorozumívajícího se krčení ramenou. Pošklebovaly se té staromódnosti a „bejvalá dobračka“ přicházela přímo nebo nepřímou stálem na přetřes. Vítaný výraz „bejvalá dobračka“ měly od jednoho žebračka, jenž vyhnán od jejích dveří, s povzdechnutím pravil, že „bejvalá dobračka“ nikdy mu to neudělala. Od té doby nemohly se dosti vynasmáti bejvalé dobračce.

Přirozeně hošík po bejvalé dobračce byl tou památkou, na niž pozvolna hrnulo se nejvíce úsměšků a potupy. Zpočátku bylo jen němé poštuchování za jeho přítomnosti s významným pomrkováním. Pak to byly žerty a nezbednosti ztropené na něho. Při každém jeho slově, jímž se tázal nebo odpovídal, zařehaly se sborem děvečky, daly si pak opětovati jeho výroky, jako by jim neporozuměly, a znova tím více se řehaly. Byly to pak již útržky, opravdové odbývání i týrání, co hošík musel zakoušeti od surové chasy – právě v tom pořadí a stupni, jak se k němu chovala macecha. Tak se stalo že během nemnoha týdnů nalezeny na něm vady neslýchané, pro něž byl bit, pro něž odpírána mu jídla, pro něž musíval klečeti.

A hrnulo se všechno na jeho hlavu tak pozvolna, s takovou metodou a vypočítavostí, že stával jako před hotovou událostí před tím, co již dávno se připravovalo. Z nespočetných ústrků znenáhla a vytrvale se hromadících vzrůstala pro něho náhle pohroma. Neměl času ani oddechu ani pochopení, aby se nač připravil a něčemu vyhnouti se hleděl. Pohroma přikvačila, a jemu bylo jen trpěti bez odmluvy a obrany.

S uzarděním, s utajeným dechem stával, když náhle shrnul se na jeho hlavu takové zlořečení. „Udělals to a to,“ křičel celý dům, a zrzavá Pepka div ho očima nepohltila. Byl vinen věcmi, v nichž neměl nejmenší součinnosti; nalézal se prý tres-tuhodným způsobem na místech, od nichž v skutečnosti právě byl nejdále; nehody cizí nepozorností zaviněné úmyslně jemu se přičítaly. A jiného odvolání v celém světě neměl sirotek než k té, co byla jeho maminkou a umřela. Jen to tiché, mystické odvolávání se duší nešťastných, pro něž uzavřena útočiště pozemní, jemu zůstalo. Jako vzhlížíme zpět na drahá místa, z nichž odcházíme, jako tíhneme k dobám dávno minulým, kdy bývalo nám líp, tak vracel se hošík zvolna a bez vlastní vůle k poměrům, na něž jižjiž začínal zapomínati. „To by mně byla maminka nikdy neudělala,“ vyhrklo jednou z něho chvíli těžkého strádání. A tu poprvé jasně vzbudila se v něm představa matky zemřelé v spojitosti bývalých práv, života a lásky, a vzbudivši se víc ho neopouštěla, sprádala se s veškerými jeho pomysly, celým jeho cítěním provázela jeho skutky a vkrádala se i do jeho strastných snů za dojmů nepřetržité trýzně. Sám si hledal útěchy. „Maminko má,“ úpěl, když ho bili. „Maminko,“ úpíval ve snách. „Maminko,“ vykřikl někdy ze vzpomínek za bdění...

Jednoho dne kvečeru nalezly se v salóne na pohovce z nové plyšové garnitury šlépěje bláta.

„Milostpaní, jdou sem,“ křičela Pepka, poklízejíc salón. Mladá paní zuřivě zaplakala, zhlednuvši zablácenou garnituru, na níž si tolik zakládala.

„Kdo to udělal?“ křičela.

„To vědí. Jiný sem nepřijde, a kdo by to také jiný moh udělat?“

„Přived' ho, přived'!“ Pepka přivlekla hocha do salónu. Mladá paní běžela jim vstříc.

„Hleď, ničemo, co jsi udělal,“ křičela a třásla chlapcem. Ten váhavě pozvedl očka k šlápějším na pohovce. „To jsou od psa,“ pravil.

Paní se zarazila a povšimla si šlápějí. Bylo až příliš dobře znáti otisky to psích pracek. Ale k bývalému vzteku přidal se vztek zlovůle, jež byla překonána a od svého měla ustoupiti.

Vrávoraje vyvekkl se hošík z rukou rozlícené ženy. A venku se položiv a jako v mrákotách okolo sebe hrábnuv, skryl obličej do trávy...

Byl již večer.

V těch chvílích, kdy večerní chlad již smysly jímá a tajemný soumrak vniká do duše; kdy listím provanuje tichý šelest a na dálném obzoru temně slehají se nebesa; kdy zdá se, že kolem není oblohy ani vzduchu ani jakýchkoliv předmětů a vše je tak šeré, usněné, kam práhne a vznáší se duše celá; v těch okamžicích, kdy zdá se, že anděl urovnaného smíru vane svými perutěmi... jímaly dětskou duši mráкотy muk a utrýznění. Ještě těsněji přimkla se zpoličkovaná tvář k zavlhající trávě a několikrátě jeho ručinky zahrabaly podle tělíčka, jako by v stále novém usedání muk a pláče pokořené bytosti.

Za dlouhou dobu v jeho ustrnutí, kdy jaksi již se sbíral a zapomínal, něco narazilo mu na ruku. Povstal hošík a vyjeveně se rozhlédl. Spatřil podle sebe kuře. Mimo- volně přiložil ručinku k zvířecímu tělu. Pranic se nebránilo, ba k němu oddaně se vinulo. Aha, chce jít spat, pomyslel si on. Hledá kouteček. Byl dávno čas k drůbežímu odpočinku. Vstal tedy, s lící setřel slzy. kel a zanesl kuře na schůdky řádu. Kuře neobratně popolezlo; leč nějaká drzá slepice vtom z řádu vyhlédnuvši,

prudce se na ně obořila a ono poplašeně skočilo zpátky. Chtěl je dáti hošík do psí boudy, kde za léta pes neležel, byly tam však již kachny, a ty by byly kuře uštípalý. Když je pak pokládal někam na sklep, vyřítla se ze zátramí kočka, jako by chtěla zrovna na kuře útočiti. Do kolny dáti se nemohlo, chodil tam tchoř, ve dvorku byly německé myši. Byl již hošík v rozpacích, kamže kuře uložit, a všechna rada ho opouštěla. Leč kuře, jakkoli zažilo v té chvílce již tolik nezdařených pokusů, hošíkovi jaksi důvěřovalo. Kamkoli je dával, nevzpíralo se, hned poddajně tam vcházejíc, jako by si myslelo: však ty to musíš vědět, a cítilo, že u toho děcka nemá se praničeho obávat. Avšak útulku nebylo k nalezení, aspoň ne po rozumu dětském. Všady vyskytla se nehoda. Kuře začalo býti zatím nepokojno, trhajíc sebou v dětských rukou a povytahujíc krk, aby se kolem sebe rozhlédlo; byla minula již dávno chvíle, kdy jiný spávalo, a pak v horkých, je svírajících rukou bylo mu nevolno. Tu konečně hošíkovi zasvitlo. Vždyť má svou postýlku, proč by si je nevzal tam, tomu není pranic na závadu a nikdo toho nezpozoruje, protože teď nikdo k spánku ho nekonejší jako dřív a nevšímá si ho nikdo, když jde spat. Zaplesal, takřka nadšením ho jalo, zadýchal na kuře a schoval je pod oděv. Leč bylo něco na závadu milosrdným jeho úmyslům. Sotva vloudil se do dveří, třesoucí ručku skrýváje pod oděv, zpozorovala zrzavá Pepka, že má něco za lubem. Jako by si ho nevšímala, nepustila ho ze zřetele, až postihla, co prováděl. Přihrnula se hned k postýlce, strhla podušku. Spráskla pak ruce, odplivla si a svolala celý dům. Mladá paní byla úžasem celá bez sebe.

„Viděli jste kdy, lidé, něco podobného? Já aspoň ne, já přivykla díky bohu jiným poměrům! Takovou neřest dávat do peřin, do ustlaných, čistých peřin (– neměl prve na tom

dost, že mně zničil kanape –). Vidím, že je nejvyšší čas vzít tě, kloučku, jaksepatří do cviku, nebo bys nám zvrátil celý dům svými zlozvyky.“

Mávnutím vyrazila mladá paní kuře z rukou chlapcových. Kuře se překotilo a tělem a hlavou prudce padlo na zem. V té poloze bylo setrvačností ještě kus smýknuto, chtěvši pak povstati, padlo zas. Potom teprv, směšně se motajíc a křídly tlukouc, s křikem vyběhlo otevřenými dveřmi ven, kamsi do šerých koutů.

Hošík zavzlykal. Ale křeč sevřela mu hrdlo a nemohl dál, jakkoliv plakalo celé jeho nitro. A chtěl, ruce vzepjav, vyběhnouti snad někam za kuřetem do síně. Macecha ho však zadržela, zpátky jím trhla.

„Hloupý kluku,“ křikla, „jak se to chováš? Ale teď již všeho dost, hybaj spat...!“

Po celý večer chechtaly se děvečky tomu výjevu. Měla mu jen milostpaní více naložiti, projevily při tom přání, obdivující její velkomyslnost.

Kuře zatím skrylo se do kusu starého, utrženého žlabu. A děcko usínalo s horečným, němým steskem. A zas pojem matky, zoufalý a nedostižný, tkvěl se v jeho snách po celou noc.

Té noci se hošík neobyčejně zpotil a promokřil všechno, co měl na sobě, i peřinky pod sebou.

Pepka, když stlala, hned na to upozornila děvečky. Padly vzhledem k tomu dvojsmyslné narážky, krčilo se nosem a někdo podotkl, že pro takové prasáky není ani místo v posteli, takhle někde na chlěvě.

Zatím se také zrovna dnes shledalo, že počíná si již delší dobu nadmíru nezpůsobně u jídla. Mladá paní začala si u každého jídla význačně na to stěžovati, leč dělala, jako by chtěla

raději sama trpěti, než proti tomu chopiti se nějakých prostředků, nervózně jen přítom krčíc ramenama, povzdychujíc si a svírajíc rty, a dávajíc tak před mužem najevo, co je jí snášení ošklivosti před těmi nezpůsoby.

„Nu co,“ pravil konečně po německu otec dítěte, „nechať jí s čeládkou venku, bude mu to asi jedno.“ Hošík se podíval na otce, jakkoliv slovu nerozuměl. Otec zamrkal tu bezděčně očima, leč po vděčném pohledu ze strany mladé paní byl hned zase svým.

A druhého dne, když hošík po zvyku posadil se k stolu pánů, Pepka ho zhurta odtamtud vyhnala.

„V kuchyni je tvé místo, čuně.“

Ukázalo se za nějaký čas, že ani čeládka s ním nemůže jísti pro jeho nezpůsobnost. Bryndal si po bradě, jedl prstíky, sežvýkaná sousta zase vyplival, jiným sáhal do talíře. Bylo tedy hochovi zvlášť prostřeno do kouta na židli, tam ať si dělá, co chce. – „Tam to nikoho nežiníruje,“ podotkla Pepka.

Leč ani na tom nezůstalo. Jednou jdouc mladá paní kolem hošíka, vtáhla do sebe dech, jako když větrí, a obrátila se k děvečkám:

„Necítíte nic?“ tázala se. „Takový nějaký jako puch.“ Služky na sebe koukly a vypukly u významný smích. „To my, holečku, již dávno cítíme,“ odvětila jedna, pozvednuvši loket směrem k hošíkovi.

Shledalo se, že tím puchem je vinen hoch. I vyhnali ho bez odkladu ven do síně. A mladá paní s Pepkou plily z ošklivosti hezkou chvíli, než zas upokojily žaludek,

a všechna okna musela se otevřít. Hošík se v síni usedavě rozplakal. Plakal tak při celém svém obědě, když seděl tam na špalíčku, hanbě se sám před sebou nad tím, co mu přičítaly. „Mamince jsem nikdy nesmrděl,“ znělo mu jaksi v duši.

A miska – byly mu již dávno za talíř misku vyměnily – zůstávala nedotknuta podle něho.

... Přiloudilo se zatím do síně kuře. Ostražitě pozvedalo drápce, hlavu na strany klonilo. Podívalo se na hošíka, a neviděvši překážky, jalo se tiše z misky klovati. A dosti naklovavši, přitlačilo se poté k stupínku, a strčivši zobáček pod křídlo, stálo tu nepohnutě a dlouho, nevyrušujíc chvíle dětského žalu, jsouc jednou syto a bez ohrožení.

Dosud nalézala se dětská postýlka v pokojíku vedle ložnice macechy a otce.

Bylo to jednou v noci, když se hošík probudil. Z pokoje vedlejšího zněl utajený smích, jakési veselí a šepot; mezitím pak střídaly se polohlasné polibky. Také tam hořelo přitlumené růžové světlo z parádní lampy, vyšeřujíc záclonami skleněných dveří až k němu na postýlku. Lehounké vzdušné útvary tkvěly na stěnách a po stropě. (Zdálo se vedle v pokoji dlíti celé blaženství a vřelé, vášnivé štěstí smyslného života.) Zamysllil se hošík. Vzbudil se v něm ohlas dob minulých, takový ohlas, jenž nějak pojil se tam k těm výjevům za sklenými dveřmi, k tomu ztlumenému plesu, blaženství a polibkům ukojované náruživosti. Jenže to bylo tehdáž zcela jinaké, strašné, v směru zcela opačném. Spal tehdáž vedle. Probudil se také jednou v noci, vlastně vyřítit se ze sna. Slyšel nějaký hřímaný, vším otřásající hlas a usedavý křečovitý pláč. Nemohl se ale dlouho vybaviti z jistého obluzení a připadalo mu vše pouhým, divným snem. Konečně vzpamatoval se tak dalece, že poznal, že to zlořečí otec a pláče maminka, ta, co umřela. Báł se tu oči rozevřítí, z jakési vzrůstající obavy, aby nezřel věcí strašnějších, než již slyšel, aby jaksí neuzřel toho hřímaného, vším otřásajícího, hlasu a onoho usedavého křečovitého pláče a co s tím vše spojeno... A ten hlas vedl si pořád divěji a bylo to

zlořečení, pusté nadávky a surové výčitky, co chrlily se na jeho maminku. Třásl se úzkostí a horký pot ronil se mu z celého těla. A jakási zoufalá rozpínavost hnala ho k výkřiku a obraně, aby se vrhl na toho člověka a maminky obránil, leč cítil zas hned svou malomocnost proti zlolajně rozpoutané náruživosti. Modlil se, jak to uměl, a do polštáře plakal. Jen jednou pootevřel očinka, když hlas a pláč prudčeji zabouřily. Zhlédl tu, jak maminka bosa v koutku stála, a hlavu dlaní podpírajíc, srdceryvně štkala a celé její tělo křečovitě se při tom zmítalo; a zhlédl zároveň, jak ustrojený, odkudsi se navrátilší otec se právě po ní rozehnal, strčiv do ní oběma rukama. Hošík vykřikl a ztratil paměť. Když se zase vzpamatoval, bylo úplně ticho a lampa zhaslá. Zvenčí šelo jen přitlumené světlo měsíčné. Pripadalo mu všechno, co se událo, jen jako divý hořečný sen. Pobledl na lůžko otcovo – tam se nic nehýbalo. Pohledl na lůžko matčino – i tam zdálo se všechno klidno. Avšak nikoliv. Jakýs podezřelý šustot zaslechl tu a divné zvuky, jako by se šelest prodíral skrz zaťaté zuby, a brzo zas něco chmátalo kolem sebe. Pobledl bystřeji a viděl v šeru, jak nahá ruka – patrně to byla ruka – najednou se vymrštila nad lůžko a celá peřina rytmicky začala sebou cloumati. Hocha jala veliká hrůza. Ty známky nějakých tajemných dějů přiváděl do spojení s nedávnými strašnými výjevy. A když ty známky z postele matčiny neustávaly, pochopil, že se něco děje s jeho maminkou. Vyvstal... ach, jak vyvstal hrůzou zdržován... přešel pokojem... jaká to byla ustrašená chůze... přistoupil k lůžku matčině. Hrůza šla z jeho maminky, z jejích ztrhaných lící, z vytřeštěných sklených zraků, ze zaťatých rtů. A tu zase sebou škubnuvší nahá ruka byla by ho málem zasáhla. Vzkřikl a výkřikem tím vzbouřil celý dům. Nalezli matku v mdlobách, v křečích a stěží jen ji přivedli k sobě. Na tu noc hošík nikdy

nezapomněl. (Co strašné ohromivé vidění tkvěla mu neocha-
bujícím dojmem stále v duši.) Od té doby začal se jaksi báti
svého otce a neblahá tušení míti o celém životě. A když ně-
kdy zaslechl, jak lidé mluvili mezi sebou, že jeho maminka
byla pravá mučednice, začal to od těch chvil chápati, spojuje
pojem mučednice se vzpomínkou na onen noční výjev. — To
dnes náhle, s neobyčejnou živostí přišlo mu na mysl, prodělal
znovu strašný onen obraz a srovnával s tím, co nyní vedle
se dělo. Jeho dětské přesvědčení vzpíralo se tomu, bylo si
vědomo něčeho nespravedlivého, něčeho zločinného a u-
krutného proti jeho mamince, a čím více se titam těšili, tím
více celá jeho bytost zpátky po ní zatoužila. Jedině teď jí
se zabýval, celou svou nesmírnou láskou dával jí zadostučinění
za spáchané křivdy, k ní chtěl, „kéž by tu byla ona, maminka,“
volal v něm hlas, a maminka, maminka pronikalo celou jeho
bytostí. A jeho touha neznala víc nemožností oni ohledů, ne-
dala se udržeti; vášnivě se rozplakal a hlasitě jal se jí dovolá-
vati. „Maminko, maminko,“ zaznělo to pozdní nocí a překřičelo
vedle smích a ples a polibky.

Rázem tam všechno umlklo. Bylo chvíli ticho, jako by se po-
slouchalo, co to má znamenati, je-li to pravda; až pak najed-
nou vyšla z pokoje macecha v bílém nočním oděvu, trochu roz-
halena a s rozpuštěnými vlasy. Posvítila lampou, již měla
v ruce, hošíkovi v samou tvář. Viděvši, že nespí, že on to kří-
čel a pořád tak vede svou, vztekla se naň osopila:

„Co zas máš! Již ani v noci nedáš pokoje?“

Poté s ním příkře zatřásla. Ale hošík nedbal příkazu, nedbal
hrozby a:

„Maminko má, maminko, chci k vám,“ volal tím úpěnlivěji.
Jen k ní, k ní jediné, do jejích končin tíhla duše trpící.

A nemohši nijak zabrániti těm výbuchům, zavolala paní z kuchyně Pepku, a chvějíc se zlostí, přikázala jí, ať okamžitě vezme hocha do kuchyně, a propříště že se mu vůbec bude stláti v kuchyni. „Již ani v noci nedá pokoje. Postarej se, aby si pamatoval, že se má v noci dát spat.“ Pepka vycenila žluté zuby, chopila se hocha a jako hříčku usadila ho do své rozválené postele, zavřela pak dveře k pokojům. Hošík počínal si teď jako zoufalý. Maminky se pořád dovoláváje, stále vyvstával a nechtěl s Pepkou spát. Bylo mu tak protivino v té její vyhráté posteli, ošklivost se ho zmocňovala. Ale Pepka pokaždé ho přirazila zpátky, a když pořád upokojiti se nechtěl a jí nedal usnouti, vsadila mu ohromnou svou rukou na nahá zádička několik ran... Dovedla se již Pepka postarati, aby si pamatoval, že má se v noci spát.

Následkem toho se jen stalo, že dětská postýlka, dříve vždy jen podle lůžka nebožky maminky se nalezavší, přešinuta byla trvale do kuchyně podle postele zrzavé Pepky. Stalo se to cestou zcela přirozenou, z přirozených pohnutek.

Kdy se končí lidská zloba? Pravím, kdy se končí? Je naděje, že ukojivši svou vášeň, sama se rozplyne a uklidní? Nikoliv! Konce jí není. Žene se dál silou pořád vzrůstající, vše jí slouží za pohnutku, ve všem spatřuje zmocnění k svým útlukům...

Strhla-li se někde na návsi vřava kluků, hned křičela mladá paní, chytajíc se za uši:

„Že je to zas ten prokletý kluk?“

„A Pepka hned vyběhnuvši přivedla hošíka, jenž kdes na zcela jiném místě tiše se choulil.

„Vždyť mě připravíš o zdraví, ty jeden mamlase,“ zasoptila naň mladá paní a hoch byl bit.

Psi se rozštěkali.

„Že je to zas škádlí on,“ křičela mladá paní, popadajíc se za uši. Pepka přivedla hocha, byl bit.

Nalezl se rozbitý talíř venku pod žlabem. Byl hoch bit. A bzučely-li mladé paní příliš mouchy, jestli jí nový žaket nepadl, jestli nebyla se svou podobou spokojena v zrcadle (i podle toho řídívá se ženská nálada), jestli se jí nákyp nezdařil, neb nový román se jí nelíbil, anebo měla migrénu – za to všechno byl hošík bit. Nebyl-li sám původem všech nepříjemných dojmů na mladou paní, byl aspoň vzdálenou nepřímou jich příčinou, byl mrakem její duše, závadou jejího uspokojení. Stěžovala si mladá paní jen na něho, přičemž vždy v jistém směru nelibě, jaksi umučeně potřásala rameny, což mělo značiti: „Prosím vás, nedivte se tomu, jak nepřipraviti se o zdraví v takovém případě. Víím to, že mne ještě do hrobu jednou přivede...“

Zanedlouho byl mu i oděv vyměněn. Za nebožky maminky nosíval krátké kalhotky, bundičku se zapínací přezkou a botky s mosaznými špičkami. Nyní však chodil bos a na sobě měl oděv z hrubého štruksu, již také roztrhaný a nespravený, a ještě se křížovala mladá paní, co všechno roztříská a člověk jen aby se lopotil a všechno dal na něho.

Tak ze všeho pozvolna byl hošík vykostěn. Všeho zbaven, co stávalo dřív. Tělesné potřeby byly u něho trestuhodnou zbytečností, každý projev jeho duše zločinem. Každé slůvko, pohled i pohyb ztrestán, napadla-li zrovna k tomu mladé paní chuť, ano trestán býval i za myšlenky, kdykoliv chtělo se jí u něho je předstírati. Jen z nutnosti trpěn jako škodný hmyz, jenž však, jakmile se zjeví, hned se pronásleduje a zašlápne. Ano, o to zašlápnutí běželo.

Ponejvíce čas svůj hošík trávil na dvoře mezi stodolami. Tam mu to bylo dovoleno. A měli-li přijíti hosté, již tak často za mla-

dé paní se dostavovali, tož jako se při takové příležitosti smejí a poklízí, byl on nejdřív ze světnice zahrán. Avšak jinak-li si odešel, někam na náves nebo mezi sousedy, hned byl za to trestán, že se toulá. Jedině ten koutek mezi stodolami a kůlnami byl mu tedy dovolen a stal se mu celým světem. Začasté dlouho do noci zde meškával, a nikdo se po něm nesháněl, ani aby mu dal večeři, ani aby ho uložil do postýlky. Jediným soudruhem bývalo mu povržené kuře. Nedivte se, nesmějte se, byli-li jste dětmi. Obě ty bytosti povržené jako by pudem se našly. Pocitily, že mají něco společného, shledaly, že dostačují svým zájmům. A přivykly na sebe jako druh na druhu stejného povolání a osudu. Každý měl ze svého přátelství nějaký prospěch; kuře nalézalo u něj ochrany a péče a hošík, jakkoliv před jeho nepřáteli kuře ho ochrániti nemohlo, našel aspoň někoho, v němž našel přitulnosti a v opuštěnosti náhrady.

Snad obě ty bytosti byly zároveň nešťastny i v jiném směru, ve směru vlastní zodpovědnosti, jak se to dnes pojímá.

Byly snad z oněch povah, jež odstrčeny a na sebe odkázány nedovedou se přizpůsobiti těmto změnám a nemají schopnosti a síly jíti svou cestou, pohromám se vyhýbati a prospěchů, jaké vždy se naskytou, obratně používati. Hle, štěně! Vzato od čubky matky do cizích míst, nařiká, ale již v několika dnech začíná chovati se jako starý pes. Jako by postihlo, že je odkázáno samo na sebe. Vyklepe si vydatně srst a uléhá po způsobu psů dorostlých. Samo shání se po žrádle, směle si je vymáhá i proti psům daleko starším se postaví. Samo se ohlíží po příhodném místě k odpočinku, opatrně se vyhne šlapajícím nohám, hraje si jen s psy, o nichž ví, že mu neublíží, a dovede uniknouti včas výprasku. Vůbec začne žíti, opravdově žíti, jak to nese svět, a na jeho bezstarostném, hloupém

a směšném štěněčím obličejí vážný rys se ukládá, je to dobře pozorovati. Nikoliv oni, hošík a kuře. Čím více o ně bylo ukládáno, tím více trpěli, čím více jim odpíráno, čím více poškořováni, tím více strádali. Nebylo u nich síly výbojné, a jestli pohroma jim hrozila, spíš sami se do ní řítily, než aby se jí vyhnuili. Byli jako rákosí, jež tím níž se ohýbá, čím silněji vichr duje. Povahy takové vydány jsou všanc neúprosné zkáze. Leč není to jejich vinou, ale jejich osudem...

Tím utrpením nepřetržitým a nevýslovným děcko zjevně a rychle chátralo. Sláblo jeho tělíčko i duše. Jeho líce jal se zastíratí šedý profialovělý nátěr, oči se mu kalily a zapadaly, rtíky samovolně se mu třásly tím známým způsobem, vlastním každému utrpení. Vůbec na celém těle úžasně zhublo. Smysly pak jako by mu tupěly. Hleděl a neviděl, poslouchal a neslyšel. Nepochopil, co od něho se žádalo. Jen díval se němě a vyjeveně těma kalnýma a zapadlýma očima, jako žába, na niž jste šlápli. Víc neplakal, víc se neozval, ať s ním dělali, co chtěli. Byl jako bez citu a paměti. A Pepka říkávala, že kluk „troubovatí“, že je čím dál větší zarytec, a bylo to jen záminkou k novým nekonečným příkořím...

Poslední kapitolky dětského románu nastávají. Jednání se o dětský román, nelze v něm hledati podivuhodně zauzlených a obratně upravených dějů a také ne hlubokých, mocí rozumu vymezených psychologických zjevů.

V románu dětském nemohou se nalézti vlivy silné vůle, jež by své podmínky ukládaly na vnější údaje a imponovaly tak světu i přírodě. Nenaleznou se v něm otřásající scény vyvinutého rafinovaného citu, žádné vypestřené situace ani vybroušené salónní dialogy. Vůbec všech těch estetických činitelů-lákadel, jimiž smysly se mají příjemně vzrušiti, dětský román postrádá. Zabývá se dětský román dítětem. A dítě – toť pros-

té a naivní jako polní květ. Ovšemže, jsou podobno polnímu květu, má jako on rovněž hluboká svá tajemství. Však tu je zase příčina, proč dětský román, dítětem se zabývá, ani nemůže mít nahoře vytčených estetických předností. Prostota jich nepotřebuje a k vystižení tajemství zase nestačí. Bývá proto dětský román tak prostý, směšný, drsný i naivní, jako je tento. Musí se v něm přetřásati věci, jež jsou tak malicherny a bezvýznamny u člověka vzrostlého, poněvadž právě při nich děcko má své radosti anebo trudy. I přicházejí v něm slova nemotorná, výrazy nedostatečné, obraty kupodivu nevtipné. Psychologické pohnutky a logické závěry jsou pak takového rázu, že nad nimi někdy člověk, jenž nepamatuje na vlastní dětství, musí se ušklíbnouti, jindy jim prostě nevěří. A tajemství, zmíněná tajemství dětské duše, kde jsou ta? Jedině nepřímou lze je naznačiti a mezi řádky ukázati jejich stopu. Leč nic více, jsou to tajemství právě tak hluboká jako ostatní tajemství všehomíra, k jejichž pochopení rozum rovněž nepostačuje.

Takže zůstává již nemnoho dopovědět. A právě jest to tak prosté jako všechno ostatní. Písař se pohybuje ve stejných kolejích; jsa na ně jednou zavlečen, tíhne po nich neúprosně dál, byť se i zdálo, že se z nich pořád vymyká a jinými směry stranou uniká. Tyto cesty stranou, to stálé se vymykání, ta tříšťka nesená proudem, jsou právě oním směrem, jímž osud vleče nás k tomu cíli, u jakého chce nás mít. To, co zdá se, že je uniknutím osudu, to je s ním největším sblížením; a kdo myslí, že osudu nijak zavzdoroval, vymkl se mu či jinak sebou naložil, ten právě jen věčný, neúprosný osud naplnil...

Hošík začal churavěti. Ne aby popadl ho prudký znatelný záchvat nemoci, na lůžko upoutal a bylo potřeba snad lékaře a lékárny (bez nichž v našem čase vůbec stonati se nedá) –

ostatně toho by se mu bylo za nynějších poměrů tak hned nedostalo –, nýbrž jeho stav přecházel v jakousi strnulost a jímala ho celková těžká mdloba. V noci se nesmírně potíval. Za to ovšem zakoušel ony dvojsmyslné narážky. Leč již při nich se nerděl a nestyděl. Ať stalo se cokoliv, vždy jen bázlivě rozevřel rty a prudce vdechl, jako by při všem již jen měl ten zájem a obavu, aby ho nebili, a vlastně už ani to ne, oddávaje se vůbec jakýmkoli nutnostem.

Chorobnost pokračovala. Jednoho dne nemohl konečně víc slézt z postele. Když ho ráno Pepka budila, zhruba strhnuvši s něho peřinu, rozevřel jen na ni široce oči, zatřásl bradou a nevstával. Pepka jím zatřásla. I chtěl povstati hoch, leč povyvstav hned zas klesl, hmataje rukama kolem sebe po jakési opoře, a jen brada se mu pořád třásla. Bylo to směšné a k zlosti zároveň. Pepku to také konečně dopálilo a chopila se ho a postavila prudce na nohy na podlahu, tím způsobem, jakým dřevění panáci, vynešeny rukou komediantovou, staveny bývají na prkna loutkového divadla, zprudka a s přiražením. Hošík zamyklal nohama, zakroutil se a padl naznak na ručky. S vytřeštěnýma očima díval se tak vzhůru na Pepku, jako by ještě čekal, kdy mu za to nabije, a tou bradou neustal potřásati, jako by chtěl říci: Nu, vždyť vidíte, že nemohu, ale bijte přec!

Pepka se trochu zarazila, pomohla chlapci vstáti, a přesvědčivši se nanovo, že se chlapec na nohou neudrží, vysadila ho zpátky na postel. Hoch zas hned usnul a zatonul celý v potu, jako po nesmírném vysílení.

Jakmile páni vstali, Pepka jim s jakousi ironií oznámila, že hoch není „na place“, že ani vstáti nemůže. Pán mlčel, počínaje si, jako by ani neslyšel, ponechav již dávno všechny záležitosti stran dítěte vůbec na starost své paní. Ta nedobře

vyspalá utrhla se na Pepku, zdali to kluk nedělá jen komedii, a že by mu v tom případě sama pomohla na nohy. Pepka zavrtěla hlavou.

„Není to s ním opravdu pěkné,“ pravila. Paní se na ni pátravě podívala, a jako by náhle vzrušena tajnou nadějí, změnila hned mrzutou tvář v přívětivý výraz a pravila:

„Ale jdi?!“ Pravila to radostně a nedočkavě. Hoch nebyl ztrestán za to, že stonal.

První dny bylo snadno ošetřiti nemocného. Nechali ho totiž ležeti, nestarajíce se o něho. Neboť co mu dávali, zamítal; nechtěl jísti ani pítí, a co by byl chtěl, nedali mu zas oni. Jen za podmáslí jedné chvíle bojácně a chraptivě požádal. Postavili mu ho džbánek a zase nebrali k němu pražádného zřetele. Hřmotili jako jindy, neumírňovali se v řeči. Nepřevlékali ho, netázali se po jeho potřebách.

Dál to ale bylo hůře. Veškerá životní činnost hochova užasně zemdlívala. Nebyl si již skoro ničeho vědom, co se týče tělesných potřeb, a byl i jinak tak sláb, že naprosto nemohl vyhověti tomu, co slušnost žádala. Dali pod něho režnou plachtu, sloužící dřív na vůz, a jeho postýlku odšoupla Pepka do nejzadnějšího kouta; šel totiž z něho opravdu puch. A začal vrhnouti a neměl ani sil, aby vůbec hlavu pozvedl, stranou ji naklonil, nýbrž zrovna po bradičce a po prsíčkách stékaly mu řídké zelenavé šlemy.

A semknutá maje stále očinka, hlavu nazad vztaženu, ruce na naduřelém bříšku zaťaté, a jsa hnisem pokryt, ježž nikdo nestíral, poskytoval trapný, omrazující pohled. S hnusem se ovšem od něho odvraceli domácí lidé.

Hošík však stonal jako dospělý, schopný sebezapření. Vůbec si nestěžoval, slůvka neproněs o nějakém strádání, jako by věděl, že to tak musí být. Jen někdy se ještě ozvala nějaká

potřeba života; krk jal se natahovati, ztěžka rozevřel očinka, zatěkav jima někam do okolí, ústa se mu sešpulila k jakémus polykání a sliny se mu z nich ronily na bradu. Leč potom zas očka zavřel, dozadu klesla mu hlava a na břicho přimkl pěsti, zpět zašed do ponurých svých mrákot a sebezapření.

Paní, aby se vyhnula všem nepříjemnostem, nešla vůbec do kuchyně a dala rozevřít v pokoji zabeďněné dvěře, vedoucí do síně, aby se nemusilo chodit kuchyní.

A bylo stále hůř. Jednoho dne přišla zase Pepka k paní, oznámila jí, co se děje, a radila, aby byl zavolán lékař. Paní počala se křížovati – takové náklady –, leč uznala důvody Pepčiny, že kvůli lidem je to potřeba; jinak by se ani o tom ona (Pepka) nebyla vůbec zmínila; kdož by měl podobně zbytečné drahé ohledy.

Děcko nejdříve bylo omyto, převlečeno, dáno do jiných peřin, jeho postýlka přenesena do pokoje. Pepka všechno sama obstarala dosti dobře, snad vzhledem k tomu, že jí za to paní slíbila nový hedvábník.

Pak povolán lékař.

Poměry ošetření dítěte musely naň činiti nejlepší dojem. Vše bylo tak čisté a úpravné, domácí lidé pořád obcházeli kolem lůžka, něco přinášejíce a odnášejíce, jakoby jedině zaujati nemocným, a mladá paní sama podpírala hlavinku hošíka.

Lékař, pohlednuv na hochu, zamrkal očima. Pojav ho pak za ručinku, ptal se ho něžně a zvolna:

„No tak, copak je ti, hošíčku, pověz mně to?“

Hošík neodpověděl. Lékař se tázal znova, právě tak něžně, ale důrazněji, hladě jeho tvářinky.

„Co?“ vyhrklo z hochu ustrnule. „Co je ti, ptal jsem se.“

Jedno hošíkovo zalepené očko se pootevřelo a pohledlo s chvatem na lékaře. Rtíky pak začaly se pohybovati, hrdél-

ko se zavlnilo a chraptivý zvuk z něho vyšel, pak pořád ta činnost se jevila, jako by mnoho a mnoho chtěl hošík toho napovídati. A konečně jedině jen slůvko místo nekonečné, zdrcující zpovědi přišlo k výrazu. A bylo to nejpřípadnější.

„Nic,“ zažalostnil zpěvným, povýšeným a protrhaným hlasem a semkl zase očinko.

Pepka šťouchla loktem mladší děvečku. Mladá paní pak významně pohleděla na lékaře, zatřásla rameny a přešla si oči šátkem, jako by chtěla naznačiti, že je to s ním jednak těžké, jednak smutné.

Lékař pak hocha proťukal, poptal se na nějaké okolnosti, zavrtěl hlavou.

„Všechno je tu marno. Takhle do několika dní. Snad můžeme mu předepsati jen něco pro ulehčení.“ „Myslíte?“ pravila na to paní jako ulekaně, ale tak chvatně a živě, že asi sama si to nepřála. Pak truchlivě svésila hlavu. Při odchodu podotkl lékař, že více již ani nemusí přijít.

Byly pak věci uvedeny do starého pořádku. Čisté prádélko nahrazeno starým znečištěným, bylo použito bývalé staré plachty vozové, pod hlavu místo podušky dán byl žíněný polštář, na němž spával panin pudlík, a nemocný přenesen zase do kuchyně do nejzazšího kouta. Pro několik dnů není třeba již nijakých zvláštních příprav. Mladá paní klesla vysílená na křeslo, vzala hofmanských kapek a čelo dala si třítí kolínskou vodičkou.

Pak vůbec si zakázala veškerou zmínku o děcku, dokud by nebylo něco zvláštního. Co tím zvláštním mínila, neznámo.

Zrána přišla zase Pepka k mladé paní. S nastrojenými rozpaky a velice rozvláčně oznamovala jí, že dál nemá náuru, aby byla s nemocným pohromadě. Každý by z toho musel

onemocněti. Také nikdo dnes o snídani nevzal do úst, čeládka mručela.

„Takový puch z něho jde,“ dodávala šepem, svraštivši obličej.

Paní pozvedla hlavu vzhůru, vytrvala tak chvíli. Pak se rozčlila z nějakého všeobecného pesimistického stanoviska, přičemž střídavě a jednotvárně kvílela, žehrajíc na osud. Na Pepčině tvář i bylo znáti rozhodnutí, že všechno vyslechne až do konce, a ostatně, že tak učiniti je povinna. „Můj bože, co teda s ním?“ otázala se mladá paní, ku kteréž konečné vlastní otázce ono kvílení mělo býti přípravným úvodem. Pepka pokrčila ramenoma.

„Tedy to již nějak opatř... a jen mě netrap; vy všichni mě tolik trápíte.“ Pepka rozuměla, že se jí to netýče, ani těch všech ostatních, nýbrž že se to vztahuje jedině k hochovi.

Proto rameny zas jen pokrčivši, o tom trápení se ani nezmínila a hned odvětila k věci:

„Ale jak? Tam zůstatí nemůže na žádný pád. A na půdě taky ne,“ připojila chvatně, aby sama předešla tomu, co jistě by mladá paní nyní navrhla. „Nikdo by tam pak spát nemohl. Čeledín by raději odešel, jak se vyjádřil.“

Mladá paní se znovu rozkvílela. Pepka zase jí trpělivě vyslechla.

A celá ta komedie měla býti jen úvodem ku rozhodnutí, jež mladá ženština i Pepka již v mysli dávno měly. Věděly také, co obě navzájem si myslí a jak to dopadne. Leč že to rozhodnutí mohlo míti všeliké nepříjemnosti vzápětí a bylo tak surové a neslýchané, jak obě si byly dobře vědomy, skrývaly je, žádná z nich nechtěla je první vysloviti a nějakou zodpovědnost přejmouti. A tím kvílením o protivenstvích a svízelných ži-

vota chtěla mladá ženština připravit náladu a sobě i světu namluviti, že jinak se zde nedá činiti.

Byla hrána ještě chvíli taková komedie. Všelicos navrhovala mladá paní, o čem věděla, že nepřijde vhod a není možné, a Pepka také tvrdošijně zamítala. Konečné do pláče se dala mladá paní a vzlykajíc pravila k Pepce:

„Já vím, že jsi moje nejvěrnější služebnice. Budeš již sama nejlíp věděti, co zde dělati, a žádný rozumný ti to nezazlí. Jdi tedy, opatř to podle svého – ať již jsem jednou ušetřena, můj bože, ušetřena! Já se ti již odměním, vždyť mě znáš.“

Zde mladá paní jednou rukou zakryla si oči a druhou pořád něco zamítala. Pepka ještě postála, pomnula si pihovaté čelo, pocuchala se ve vlasech, jaksi uštěpačně po' hlédla na paní a odešla.

Nemocného hošíka i s vozovou plachtou i s žíněným polštářem po pudlíkovi hned nato přenesli do kůlny. Zde v koutě nastlavše slámy, upravili mu jakési lože. Ještě trochu polštář upravili a hocha přikryli.

„Budeš tu ležeti jako král,“ pravil konejšivě čeledín, spustiv přes bradu proud slin.

„A teď rychle odtud,“ pravila a otřásla se Pepka.

V kuchyni se všechno vymylo a vykouřilo jalovcem, postýlka byla rozebrána a vyhozena. Pepka musela vypítí hrneček černého káfé s rumem a čeledín vykouřiti aspoň tři fajfky vojenského tabáku za sebou, aby „přišli na jinou náтуру“. Mladá paní jako by zmládlá, vděčně pohlédla na Pepku a zase několikrátě význačně opakovala, že jí to nezapomene...

Jsi tedy sám, vykostěn a zavržen, hochu ubohý tam, kde jsi býval chloubou a útěchou duše mateřské, nedopřáli ti v strastech tebou nezaviněných jiného útulku než v kůlně na slámě. Týrali tě, rvali, posměchem zavrhovali, mořili hladem a bitím,

a když jsi klesl pod tolikerými útrapami, budíš jejich ošklivost. Proto takto dovršili dílo své. Jsi tedy sám, zápase se smrtí a objat mráкотami. Jedinými svědky tvé agónie a tvými těšiteli jsou ty neživé, zející předměty, dokola rozestavené. Tu jest tvůj celý svět. A ostatní svět se svými předstíranými zájmy, s tolikerou šalbou a nenávisí, s tolikerým sebevědomím a zlo-lajnými úmysly, útlisky slabých a silných vynášením, se všemi svými snahami podlé troufalosti a zatvrzením srdcí – již s tebou nemá nic společného. Teď honosí se a raduje se, že se tě pozbavil, že tam víc nebudeš překážeti, že nebudeš na záva-du pusté smyslnosti. Ale anděl smíru kyne ti v mukách tvých. Spěješ k oné svrchované, vyrovnávající pravdě, již ještě ni-kdo nepřelhal, a ta přinese ti úklid věčný a zadostučinění. Tvá mroucí dušinka nezatouží zpět do oněch kalných míst neb sféry jiné, nekonečné jasem a blaženstvím, nedozírná ráje za to ti kyne. Anděl smíru ti kyne, již tě jímá ve své peruti sladké a ko-nejšivé...

Tento den vůbec podivný měl průběh. Tento den také ne-zvykle se zakončil.

Nastal jeden z oněch večerů, jež mívají tak mocný vzrušující vliv. Vlastně byl to jen západ slunce, jen několik chvil vzrušujících vlivů. Jako by to bylo po znojně bouři. Množství zjitřených par zalilo západní obzor. Bylo je viděti, jak pobíhají po obloze a kvapem přelévají se přes obzor, jak tvrdě žhnou a jakými jizlivými, hrozivými tvary dští k ztemnělému zenitu. Jako ne-konečný vějíř proniká jimi sloup řítících se paprsků a paprsky ty, rozšiřující se do všech končin oslepující rudou zář, samy zda-jí se tmavší oproti tomu žíření par a nebeských ohňů. Zatím i oblaky mezi zenitem a východními kraji, dosud tmavé a zapomenuté, zasaženy byly ohnivým rozlivem. A pořád není konce impozantnímu světelnému závodění. Nové tvary, nové

dálavy se osvěcují, již naplněna jsou celá nebesa slávou světla, a prostor země sám zdá se stlačen a sevřen a ustupovati před jedině zavládnuvším vlivem jeho. Tu dole jaksi stíněně pochmurné šero. V něm jednotvárně někde nad cestou víří hmyz, nějaký hovor zcela obyčejně si vede, žáby pustě volají a čísi chechtot urážlivě zní z ústraní. Až náhle, jako bleskem vzedmuto, i šero při zemi se osvětlilo a jakoby do nekonečna postouplo. Tak význačno vše se jeví! Všechno, všechno zažilo a odlesk ještě sytější, ještě rudší všeho, odlesk jaksi vzhroubený, utkvěl rázem na všem. Týž hmyz nad cestou, týž člověk, co tu šel, totéž stavení, prve tak nevýznačné, všechno zaplanulo a nabylo vzhledu divně mystického. I ty zvuky pusté a prázdné, co bylo slyšeti, jako by zdrojem svým povystoupily a rozsáhleji zazněly, až vzduch se jimi chvěl. I v samy zemské hlubiny zdá se vnikati světelný rozruch, jaksi je rozvíraje a odhaluje. Buší srdce člověku, zachvacuje se oko, duše se dotkly mystické vlivy...

Ale i jinak, ačkoliv se zřetelem docela jiným a malicherným, podivně se skončil tento den. Jako by všechny údaje, ať na nebi, ať na zemi, dosahů velkých i nepatrných, lidí i zvířat se týkajících, téhož byly původu, v témž vlivu vzrušených sil vznikající a k nenadálému významu se povznášejíce... Mladá paní ležela v pokoji na pohovce s obvázanou hlavou. Na okna za-lehal právě plnou silou odlesk západu, pronikaje jimi až do nejzazších koutů pokoje. A hle, tu přišlo pod jedno okno kuře a hlasitě zakřičelo. Pak znova, mnohem silněji, až sebou mladá paní trhla. Bylo v těch zvucích něco nezvyklého, něco jaksi nezvířecího, čím každý musil se upozorniti. Kuře křičelo pořád, a mělo to ráz patrného kvílení, zvířecí zoufalosti. Paní vyhlédla oknem. Zrovna proti ní na povýšeném drnu stálo kuře mrzáček. Natahujíc krk, potřásajíc křídly s řídce vyniklými brky,

ošklivé a rozježené, ono tak křičelo, a smutná jeho očka proti oknům hleděla. Paní jakási ustrašující nejistota a zmálatnělost jala při křiku ošklivého zvířete. Byl to neodbyt-
ný, vyzývavý, na něco urputně upamatující křik. Zařinčela po oknech mladá paní, vzkřikla plašivými zvuky, ale tím více ozývalo se kuře. Přes jeho černý, zježený hřbet svezl se rudý intenzivní odlesk. Jako bronzem zasvítilo tělo zvířete: A jako by zrovna pocítilo ten vliv, zamávalo křídly, dokořán zobák rozevřelo. Vyzněl pronikavý vřesk jakéhosi úžasu a hrozby, ze všech nejsilnější. Paní napadlo, že to černé kuře je zvíře tajemné, že jeho křik má věštbou moc, že věští nějaké neštěstí nebo smrt. Popadla ji svrchovaná hrůza. Příšerný byl vskutku zjev kvičícího, osvětleného zvířete. Ano, hrůza popadla mladou paní a odtrhla se zděšeně od okna. Pak se jí ale náhle zmocnil šíravý vztek nad vlastní slabostí a drzostí toho tvora. Přivolala kdekoho.

„Slyšíte,“ sípala. „Hned mně toho zmetka chyťte a zařízněte. Pryč s ním, pryč!“

Děvečky se rozběhly za kuřetem. Stejně se ozývají a stejně osvětleno, jako by zvuky i světlo prchaly s ním, ubíhalo před nimi. Chtěly mu nadehnati, zběhlo z jejich kola. Hnaly je kolem stodoly, kolem stohu slámy, kolem hromady dříví, již Pepka po něm sahala, ale uniklo. Vždy uniklo. Zběhlo zpátky na dvůr, zpátky pod okna, stále mrskajíc očima stranou, kde by byla spása. Zvuky a světlo s ním. Zdola přibíhá čeledín. Pod jeho ohromnými botama duní téměř půda a kožená zástěra mu tluče o holinky. Děvečky křičí, jedna se vrátila, aby nadbíhala, jedna přiskočila blíže k čeledínovi, aby kryla ústup stranou. Čeledín sám žene kuře ze všech stran obemknuté úzkou jedinou cestou ke kůlně. Tam je dřevěný přístavek, z něhož kuře jim neunikne. Postřehlo kuře nástrahu, zakleslo

celým tělem, zapištělo, prsíčkama schýlilo se k samé zemi a jako hádě se po ní plazilo, těkajíc po nějaké záchraně. Již dopadla podle samé jeho hlavy těžká bota čeledínova, čeledín sám s mňouravým radostným vzlykem je chytal za konec peruti, děvečky přibíhaly v úzkém kruhu a hlasitě se smály. Kuře sebou škublo s napětím všech sil... a hle, zoufale se stísnivši, mohlo vklouznouti pod vrata do kůlny... Ticho tu bylo, šero a samota. Jen zvenčí zněl sem ohlas klení, šrámání po vratech, nějaké úrady. Pak bylo slyšeti Pepku.

„Tam za ním nepůjdem... (pokračováno šeptem). Zítř mrchu také dostanem.“

Všechno se vzdálilo.

Třesouc se a v určení zobáček bezvolně otvírajíc, chvatně tlačilo se kuře od vrat. Slepě prodíralo se mezi nahromaděným papírem, mezi hadry, bednami a dřívím. Dostalo se v nejzazší zákoutí. A pořád necítíc se bezpečným, ohlédalo se po nějakém jistém útulku. V koutě byla rozhozena otep slámy. Do té slámy rychle zalezlo. Lezlo, vydíralo se na povrch. Náhle radostně zatípal a bezmezně ulehčení nastalo jeho zvířecímu srdci...

Tak se sešli zas. Stejně žili, stejně trpěli, týmž osudem svedeni. Jsou zas pospolu, aby pospolu dotrpěli.

V těchto chvílích oživilo rovněž pusté zákoutí. Z lišt vnikal také sem zářivý odlesk večerní. V řady vzdušných světelných veřejí nastavěla se intenzívní rudá zář. Kam zasáhla, všechno rázem obživilo. Nový svět, fantastické tvary vystávaly pod jejím dotekem, nic jí neušlo, nic neopomenuto. Světelné veřeje nabývaly rozměrů, úbory jejich podivně se měnily; prostor zdál se jimi pozvzdán, mželo to všady jako kovový řeřavý prach. Celá řada jich posléze vzestoupila na slaměné lůžko. To nebyla nyní sláma a na slámu nekladla se to tvář v agónii. Byl to

zcela jiný, jakýs zářný mystický zjev, vpojující se v to zápolení reflexí světla a s nimi se druze. A stále nové rudé přívaly draly se tam lištami jako tok vzdemutých vod. Světelné veřeje nabyly konečně nejvyšší své intenzity, krvavě zaplanuly. V jejich stopách nabylo tu všechno takové kovové určitosti a mrtvá hmota jako by vzbudována k životu. Slaměné lůžko v koutě vznítilo se jakýms plamenným oblakem a v něm andělsky, jako bytost z nebes, zazářila dětská tvář. Povylezlo kuře, rozhlédlo se, jemně zašvířilo, a přitulivši se k dítěti, zavřelo blaženě očka. Dítě se pousmálo, jemný vzdech jakéhosi usmíření zalínil z andělských jeho rtů. Pak světelné veřeje náhle počaly hasnouti. Mystické to oživení rychle mřelo, rozlehlost prostoru slehla se takřka rázem, ochabla vzrušená síla světla a nastoupilo zase pochmurné strašidelné šero. Byly to zas v kůlně papír, hadry, dříví a staré bedny. A byla to v koutě zas jenom pouhá sláma a na ní v agonii dětská bytost s nahýma potřísněnými prsíčkama, křečovitě se pozvídajícíma, k nimž tulilo se ošklivé černé kuře se zobáčkem němě do peří zatknutým...

Ticho! Matka jde si pro děcko.

Byla hluboká neprůhledná noc. Myši temně drásaly se po kůlně.

Povstalo tu děcko na lůžku. Vidělo v tmě a slyšelo v tichu smrtelných svých mrákot. To byla ona, již vidělo a slyšelo. Vztáhlo ručinky do tmy, po jasném jejím zjevu z temnot vystupujícím vztáhlo ručinky. „Maminko!“ zašeptaly mroucí rty zvukem opanovavší svrchované naděje. Ticho zas; matka děcko si vzala.

Kuře se znepokojilo, zatípalo a úžeji se přisunulo k mrtvému děcku.

Venku se již šerilo. Byl to zasmušilý, hluboký úsvit ranní blížícího se podzimu. Odrážejíc se od tmavé, zmodralé a ještě

nízké oblohy, prosvěcujíc řídkým jakoby odstřelujícím se leskem z východu a zdola nabírajíc prázdného zasmušilého odstínu, nabyla krajina vzhledu rozervaného mramoru. Tonulo všechno v jakémisi tajuplném olivovém zášeří, jitřními mlhami ovátém. Zařinčel po silnici vůz. A na voze křičí zástup zpitých lidí, mávají rukama a chechtají se. Jedou kamsi na jarmark. Vpředu chlap divě a bezustání bije do koní a nějaká mladá zpustlá ženština necudně sápe ho za oděv. Zmizeli v mlze. –